

NOVA PRAVDA

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knaflijeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Kdo nosi odgovornost?

Večkrat smo že povedali, da so delavci odločno pripravljani, da z vsemi sredstvi posebno tudi z najskrajnejšim telesnim naporom, branijo meje svoje države in posebno meje svoje ožje domovine, kateri hočejo zagamčiti za vse večne čase obstoj v okvirju svobodne Jugoslavije. Delavci dobro vedo, zakaj so odločeni, da bodo v danem trenutku brez oklevanja tako storili. Danes delavec ve, da ni brez domovine, da mu je domovina samo redna slovenska zemlja in pa svobodna in narodna jugoslovanska država. Po mnogih razočaranjih je delavec zavrgel vse mednarodne čustvene sentimentalnosti in se je z vsem ognjem svojega srca oklenil svojega lastnega naroda in hoče samo iz tega naroda črpati sile za svoj socialni in kulturni napredek. Delavec prav dobro ve, da bi izven okvira lastne narodne države postal suženj tujega kapitala in tuje miselnosti in da bi mu bila zaprta pot k boljšemu gospodarskemu ali kulturnemu življenju. Slovenski delavec je po svojem bistrem opazovanju spoznal, da za njegove interese ne more biti druge oblike življenja, kot življenje v lastni svobodni in po demokratičnih načelih vladani narodni državi. Slovenski delavec čuti in se zaveda, da bi nad njim zavladovala surova sila, ki bi brezmejno izkoriščala njegove telesne sile, ako bi bil pahujen v tuje suženjstvo. Vsaka svobodna misel bi bila v kali zadušena. Slovenski delavec bi izgubil vrednost svobodnega človeka.

Delavski razred hoče biti moralno močan, strnjen in odločen. On hoče biti samozavesten in ponosen na svoj dom. Vsak delavec hoče krepko sodelovati pri skupni obrambi naših najvišjih državnih in narodnih koristih. V tej smeri delavec vzgaja samega sebe. S to miselnostjo vpliva na svojo okolico, po teh potrebah se ravna uveljavljanje delavskih strokovnih organizacij. Danes se s posebno resnostjo zavedamo, kako velika nacionalna in državna škoda je, da jugoslovanski delavci in nameščenci niso združeni do poslednjega moža v krepkih strokovnih organizacijah, ki bi danes tvorile ponosno hrbtenico v orjaški borbi za ustvaritev in ohranitev narodovih odpornih moči. Moralno odgovornost za neorganiziranost delavstva in nameščenstva brez dvoma nosijo delodajalci, ki v svoji kratkovidnosti in v zaslepljeni sebičnosti niso znali in ne znajo ceniti kulturne in nacionalne vrednosti delavske strokovne organizacije. Borbo proti delavskim strokovnim organizacijam so vodili tudi razni mali generali in politični špekulanti, ki se niso znali s svojimi niskimi mislimi povzpeti na vrhove, od koder bi pregledali vse potrebe in vsa sredstva, s katerimi bi moral narod biti opremljen v času, ko bo zadivjala velika bitka. V delavcu in nameščencu moremo moralne sile krepiti le z lastnimi delavskimi in nameščenskimi organizacijami. Samo v organizacijah moremo zatirati defetizem in vlivati v duše izmučenega delavca in izkoriščanega nameščenca vero v samega sebe, v lasten narod in državo. Delavec in nameščenec v prvi vrsti zaupata samo lastni organizaciji. Večna škoda je, da je slovenski

in jugoslovanski narodno-obrambni aparat oropan tega velevažnega bojnega sredstva. Ko danes narod kličemo k pripravljenosti in k strnitvi njegovih sil, ko od njega zahtevamo složnost in pripravljenost za žrtve, moramo v prvi vrsti popraviti to, kar smo zamudili in zagrešili napram delavcem in nameščencem. Z ojačeno skrbnostjo moramo delavce in nameščence združiti v resne in pametne organizacije. To dolžnost imajo vsi oni, ki nosijo, ali ki hočejo nositi odgovornost za jačanje morale v zaledju in za pripravljenost vseh vrst naroda za najskrajnejše slučaje. To dolžnost ima v prvi vrsti Delavska zbornica, vsi delodajalci, pa tudi vse nacionalne in narodno-obrambne organizacije. Na čelu teh prizadevanj pa mora hoditi moralna pomoč javne oblasti, ki se gotovo zaveda, da morata delavec in nameščenec biti danes noč in dan pod vodstvom svojih treznih organizacij z voditelji, ki se resnosti časa zavedajo in ki poznajo vlogo, ki jo bosta v tem času igrala delavec in nameščenec. Vse naše narodne organizacije, na čelu s Sokolom, s Ciril-Methodovo družbo, z Jadransko stražo, z Narodno odbrano, morajo s svojim vzgojnim in moralnim vplivom seči globoko v vrste delavcev in nameščencev, s temi vrstami morajo vzdrževati neprestano stike, da ostane morala delavcev in nameščencev na višku. Vsakdo se mora zavedati, da je delavec po svoji ogromni gospodarski in narodno obrambni važnosti najbolj izpostavljen vplivom tuje propagande, da je v svoji nepoučenosti dostopen za razna malodušja in da je kaj rad brezbrizen za velike potrebe časa in države, ako ne živi stalno v nacionalno zavedni miselnosti okoli njega.

Delavci in nameščenci so raztreseni širom naše domovine. Oni delajo v tovarnah, ki so za našo narodno obrambo velike važnosti; zato je nujno potrebno, da je vsak delavec in nameščenec stalno v pripravljenosti proti kakršnimkoli kolonom tuje miselnosti in tujih prišepetavanj. Delavec in nameščenec ne spadata h konservativnim življenjem, onadva sta močno gibalo za našo obrambno miselnost in voljo. V delavske naselbine in okraje moramo s svojimi nacionalnimi organizacijami zanašati vedno svež duh in neprestano te kraje zalivati z vero v upravičenost naših zahtev, v upravičenost naše zahteve po svobodnem nacionalnem in državnem življenju. Narodne organizacije morajo v svojih vrstah ustvariti sto in sto drobnih patrolj, ki bodo noč in dan zahajale v delavska in nameščenska naselja in tam izpolnjevale svoje nacionalno-vzgojne dolžnosti.

Kaj dela Delavska zbornica? Tuji Delavska zbornica ima v zgodovinskem času zgodovinske dolžnosti. Delavska zbornica ima sveto, moralno in nacionalno dolžnost, da v teh urah velike preizkušnje k eni volji in k eni miselnosti združi vse slovensko delavstvo in ga moralno usposobi za enoten in složen napad in odpor. Ničesar ne vidimo, kar bi govorilo za to, da Delavska zbornica pravilno pojmuje svoje zgodovinsko poslanstvo. Oni, ki zbornico vodijo, naj se cinično

Zdravniški pregledi vajencev

Odslej bodo namesto banovinskih in šolskih zdravnikov zdravniško pregledovali vajence zdravniki Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani. Vajenci, ki so bili sprejeti v zavarovanje po 8. aprilu 1940 bodo zdravniško pregledani meseca maja in junija. Delodajalci bodo dobili pozive, da pošljejo vajence na zdravniški pregled. Ako ne bi bil kateri izmed vajencev pozvan k zdravniški preiskavi, je to dolžan storiti delodajalec sam, da se vajenec v določenem času zdravniško pregleda. Lansko leto zdravniško pregledani vajenci bodo meseca maja in junija zopet pregledani po onih zdravniških, ki so izvršili pri vajencih prvi zdravniški pregled.

Podpore za slučaj voj. vpoklica

Vsakemu delavcu, ki je poklican na orožne vaje pripada, ako je pri podjetju zaposlen neprekinjeno vsaj eno leto, plača za štiri tedne. Če je vpoklicani delavec enkrat izčrpal dohodke, ki mu po zakonu pripadajo od delodajalca, ima pravico zahtevati podporo od države, ki znaša v krajih z več kot 20.000 prebivalcev 8 din dnevno, v ostalih krajih pa po 5 din dnevno za ženo in ostale odrasle družinske člane, ki jih je vzdrževal vpoklicanec. Poleg te podpore se pa dovoljuje še izredna enkratna podpora, katero dobe vse siromašne družine, katerih hranilci so bili pozvani na vojaško dolžnost in ki so ostale brez potrebnih sredstev za življenje. Ta enkratna izredna podpora znaša 150 din.

Prepovedana zborovanja

Notranji minister je izdal ukaz, ki se glasi:

Prepovedana so zborovanja, manifestacije, javni sprevedi in skupščine, ki nimajo verskega značaja. Prepoved velja do nadaljnjega ukaza. Ta prepoved se ne nanaša na gledališke in kinematografske predstave, koncerte in plese ter slične zabavne prireditve.

Osebe, ki se udeležujejo prireditev, ki so označene v prvi točki tega ukaza, bodo kaznovane s kaznijo 10 do 1500 din, v primeru neplačila denarne kazni v določenem roku pa bodo kaznovane z zaporom od enega do 30 dni.

in indolentno ne poigravajo z usodo in z srečo naroda, države in slovenskega delavca in nameščenca! V teh časih morajo vsi predstavniki Delavske zbornice pokazati najvišjo moralno kvalifikacijo, da so sposobni delavstvo voditi tako, kot je to za današnji čas in za državo potrebno.

Danes moramo z velikimi črkami stalno in neprestano ponavljati vprašanje: Kdo nosi in kdo bo nosil odgovornost za moralno pripravljenost slovenskih delavcev in nameščencev? Vedno in neprestano se moramo spraševati, ali so vsi, ki so na važnih mestih dejansko dorasli zahtevam velikega časa? Oni, ki polajže držo, pa za to nimajo sposobnosti, so izdajalci narodnih koristih! — e

Draginja in špekulanti

Indeks cen v trgovini na debelo in na drobno še vedno stalno narašča. Ponovno smo že poudarjali, da tako uredba o pobijanju draginje, kot uredba o kontroli cen vsled svojega nezadostnega obsega ne zadostujeta, da bi odločno zavrli porast cen živlenskimi potrebščinam. Ni dovolj, da se skuša z uredbami regulirati cene nekaterim potrebščinam v nadrobni prodaji. Kontrola cen bi se morala pričeti pri producentu. Zato bi bilo neobhodno potrebno, da se predpišejo maksimalne cene za živlenske potrebščine ne samo takrat, ko prihajajo potom vmesne trgovine do konsumentov, ampak bi se morale cene določiti za blago takrat, ko blago nabavlja posredniška trgovina. Tako n. pr. ni dovolj, da se predpisuje cena moki, maksimalno ceno bi morala oblast, ki ima skrbeti za prehrano prebivalstva, določiti tudi za pšenico. Poleg poljedelskih produktov bi morali dobiti maksimalne cene tudi vsi industrijski proizvodi, ki so za preživljanje prebivalstva neobhodno potrebni.

Narodna banka je priobčila za mesec april indeks. Po podatkih Narodne banke se je od lanskega aprila dvignil indeks živine in živalskih proizvodov za 41%, indeks cen industrijskih proizvodov za 26.1% in indeks cen rastlinskih proizvodov za 25.2%. V primeri z lanskim marcem so bile povprečno v celi državi letos v aprilu cene v trgovini na debelo za 32.8% višje, cene v trgovini na drobno pa so narastle v enem letu za 20.4%. V Ljubljani se je povečal indeks cen v trgovini na drobno za 23.1%.

Indeks Narodne banke se sestavlja tako, da se vsak mesec zberejo in primerjajo cene za 50 najvažnejših živlenskimi potrebščin. Primerjava cen daje potem splošen pregled o gibanju cen. Indeks Narodne banke pa še ni merilo, kako so se cene živlenskimi potrebščinam zvišale z ozirom na draginjo, ki

zadane delavske družine. Indeks cen, ki se vodi za delavska gospodinjstva, upošteva tudi količino blaga, ki se porabi in ne samo cene o vrstah blaga. Zato je trenutno indeks cen za delavska gospodinjstva višji od indeksa cen Narodne banke in izkazuje v primeri z lanskim letom okrog 30% poviška cen.

Cene živlenskimi potrebščinam so se pri nas prekomerno dvignile. Izredne razmere bi lahko povzročile porast cen komaj za 10%, kot je to slučaj v drugih državah. Nedopustno pa je, da so se cene dvignile za nadaljnih 20%. Nedvomno so dobili prevelik vpliv na živilski trg razni špekulanti, ki sedaj bogate na račun konsumentov. Visoke cene živlenskimi potrebščin izživajo težke socialne probleme, ki gotovo slabe notranjo narodno fronto.

Proti brezvestnim špekulantom je izdala vlada uredbo, ki predpisuje, da lahko politične oblasti pošljejo na prisilno bivanje v drug kraj vse one, ki dvigajo cene živilom in ostalemu blagu čez meje, katere dovoljuje uredba o pobijanju draginje in uredba o kontroli cen, in one, ki kupičijo živila in blago za namenom, da bi živila in blago umaknili iz prometa in s tem dvignili njihovo ceno. Prisilno bivanje ne more trajati dalje kot 6 mesecev, v ponovnem primeru pa ne več kot eno leto. Če bi špekulant bil v drugo kaznovan na prisilno bivanje, se kaznuje obenem tudi s prisilnim delom.

Uredba o prisilnem bivanju in prisilnem delu je gotovo resno svarilo onim, ki si hočejo polniti svoje žepce na račun ljudske stiske. Seveda pa uredba še ne bo zadostovala, da se zajezi silen val draginje. Treba bo nujno izvesti popolno reorganizacijo ljudske aprovizacije in do podrobnosti določiti maksimalne cene tako za producenta, veletrgovino in nadrobno trgovino.

Ljudska bolezen

Jetika je socialna, ljudska bolezen. Velik del boja proti jetiki bi bil opravljen, če bi se socialne razmere ljudstva zboljšale. Veliko manj jetičnih ljudi bi bilo, če bi bili zaslužki boljši, če bi bilo manj brezposelnosti, če bi bila stanovanja taka, da bi odgovarjala zdravstvenim zahtevam in končno, če bi imel sleherni, ki je zbolel za jetiko tudi na razpolago vse potrebne zdravstvene pripomočke, zdravnika, zdravila, bolnico ali sanatorij in kar je tu važno, podporo, da bo med časom zdravljenja lahko živel družina obolelega prehranjevalca.

Posebno delavstvo, kot socialno najšibkejši stan, ima vzrokov dovolj, da se udeležuje borbe proti ljudski morilki jetiki. Vsaj je jetika med delavstvom najbolj razširjena.

Preteklo nedeljo je bil v Ljubljani slovesno odprt letošnji protituberkulozni teden. Pri tej priliki se je vršil tudi občni zbor Protituberkulozne zveze, ki združuje v svojih vrstah požrtvovalne žene in moške, ki so si nadedli plemenito nalogo, da lajšajo gorje onih, ki so oboleli za jetiko ter da izvrše vse preventivne mere, da se bolezen ne bi širila med ljudstvom. Na čelu protituberkuloznega gibanja v Sloveniji stoji že deset let tov. dr. Joža Bohinjec.

Protituberkulozna zveza ima v Sloveniji 21 polnovrednih dispanzerjev, katere vodijo zdravniki. Okoli sto tisoč oseb gre letno skozi ordinacije dispanzerjev, da dobe zdravje in tolažbo. V desetih letih protituberkulozna zveza zbrala milijonske zneske, ki so bili vsi porabljeni za borbo proti jetiki. Letni proračun Protituberkulozne zveze znaša letno nad sedemstisoč dinarjev. Velik podpornik Protituberkulozne zveze je banovina.

Protituberkulozna zveza ima 47 krajevnih organizacij in šest protituberkuloznih odsekov pri odborih Rdečega križa. Članov ima zveza 7387. Delavstvo se še vse premalo zanima za Protituberkulozno gibanje. Žetudi se sredstva Zveze v veliki meri porabijo v delavskih krajih. Posrečilo se je zaintere-

sirati za protijetično borbo lepo število občin, ki letno prispevajo precejšnje zneske. Ljubljanska mestna občina votira Protituberkulozni zvezi letno po sto tisoč dinarjev.

Letošnji protituberkulozni teden se vrši z geslom, da ne sme noben jetičen bolnik ostati brez bolniške postelje. Zveza se zaveda, da sama s svojimi sredstvi ne bo mogla graditi bolnic za jetične bolnike. Zveza hoče z geslom, ki ga je postavila za svoj propagandni teden, le ohraniti živo dolžnost naroda, da bo slej ali prej z javnimi sredstvi zgradil bolnice, kjer bodo lahko dobili vsi jetični bolniki svoje zatočišče. Predsednik Protituberkulozne zveze je v svojem govoru pomembno poudaril, da se vara oni, ki misli, da imajo vsi jetično bolni potrebno zdravniško oskrbo. Sto in sto jih je, ki mirajo in umirajo po vaseh, trgih in mestih, ker se ne morejo zdraviti. Iz njih gredo okužbe na vse strani, sežejo tudi do onih, ki se bodo protituberkuloznemu tednu hoteli izmikati in bodo zapirali svojo denarnico in svoje srce. Gorje mu, nad katerim se maščuje usoda!

Mislimo, da ne bo zavednega delavca, ki se ne bi vsaj s skromnim prispevkom odzval klicu Protituberkulozne zveze in podprl tako važno socialno in zdravstveno akcijo. In kar je posebno važno, med delavstvom bi se morala pričeti kar najintenzivnejša propaganda za cilje Zveze in njenemu delu nuditi najjačja moralna pomoč. Delavske strokovne organizacije bi se morale potom svojih zastopnikov udeleževati podrobnega dela v krajevnih edinicah Protituberkulozne zveze. Hvaležno in socialno polnovredno delo bi s tem vršile.

Nevtralnost v tisku

Ministrski svet je predpisal glede zavarovanja nevtralnosti v tisku uredbo, ki določa: Prepovedano je v časopisju in v drugih tiskanih spisih, plakatih ali poročilih: 1. Poudarjanje stališča v korist ene od vojujočih

se strank; 2. povzročanje nezadovoljstva ali mržnje proti eni izmed vojujočih se strank; 3. hujskanje k dejanjem, sovražnim za katero od vojujočih se strank; 4. žaljenje ali pa omalovaževanje vojske katerekoli tuje države; 5. objavljane izmišljenih ali neresničnih poročil, ki bi mogla skaliti odnose med katero zunanjo in našo državo.

Prepovedane so izjave, sporočila ali druga dejanja, ki so označena v prvem členu, tudi v obliki predavanj, govorov, slik, risb, karikaturn, fotografij ter filmskih in zvočnih posnetkov, ki so namenjeni za javnost.

Izvržbe

Objavljena je bila uredba, ki določa:

Proti osebam, ki so vpoklicane na vojaško dolžnost, razen če gre za službo v stalnem kadru, se ne more, dokler so na vojaški dolžnosti in 30 dni potem, ko so bili odpuščeni, dovoliti ali izvesti nobena izvršba zaradi plačila denarnih terjatev, ki se utemeljuje s privatno-pravnih naslovov ali zaradi izvršitve drugih ukrepov po določbah paragrafov 307. in 308. zakona o izvršbi in zavarovanju ali zaradi izpraznitve odnosno izročitve porabnega predmeta.

Izvršbe, ki so se pričele pred uveljavljenjem te uredbe, se po službeni dolžnosti odložijo za čas, ki je določen po tej uredbi.

Gornji predpis se ne izvaja v primeru, če je bila prisilna dražba nepremičnih in premičnih stvari pravnoveljavno izvedena. Izvršilno sodišče ukine izvedeno čuvanje (transferacijo) premičnih stvari, če to zahteva oni, proti kateremu se vrši izvršba, njegova žena ali njega najbližji sorodnik. Stroške tega ukinjenja nosi predlagatelj.

Od predpisov te uredbe se izvemajo: 1. terjatve delojemalcev vseh vrst, ki izvirajo iz službenega odnošaja; 2. terjatve za vzdrževanje.

Spor JSZ in ZZD

V dnevnem in strokovnem časopisju se že dalje časa piše o sporu med JSZ in ZZD. Jugoslovanski strokovni zvezi očita Zveza združenih delavcev, da je pod vplivom marksistične ideologije in da je njeno udejstvovanje v nasprotju z načeli papeževe okrožnice Quadragesimo anno. JSZ je v opoziciji z vladajočo stranko, dotim je ZZD sestavni del JRZ. O sporu med JSZ in ZZD so razpravljali tudi duhovniki ljubljanske škofije na konferenci, kateri je predsedoval ljubljanski škof. Konferenca je zaključila, da je pisanje »Delavske pravice« in delovanje Jugoslovanske strokovne zveze že nekaj let tako, da se je organizacija sama izključila iz skupnosti celotne katoliške dejavnosti. Vse katoliške delavce, kolikor jih je še v JSZ, vabi duhovščina ljubljanske škofije, da vstopijo v katoliško strokovno organizacijo delavstva, ki je edinole ZZD.

Dnevno povelje

Usoda naše države, kakor tudi usoda zaveznikov in vsega sveta zavisi od bitke, ki je sedaj v teku. Angleški, belgijski in poljski prestovoljci se bore na naši strani in angleško letalstvo z njimi sodeluje. Vsak vojak, ki ne more napredovati, naj raje pade, nego da prepusti narodno zemljo, ki mu je zaupana v obrambo. Kakor v vseh težkih urah se glasi danes dnevno povelje: Zmagati ali umreti! Moramo zmagati!

General Gamelin

Neprestano delo

Demokracija se stalno ustvarja, demokracija je treba varovati, vzdrževati in se vedno zanj boriti. Prav v tem je vsebovan njen ideal, v tem leži za zavednega demokrata vsa njena veličina in vzvišenost in je pravi demokrat junak prav zato, ker vodi svojo težko in neenako borbo brez prestanka, miru in počitka. Od demokratskega voditelja se ne zahteva — tako je že rekel Havliček — smrt, nasprotno: od njega se zahteva življenje in neprestano delo brez oddiha in prestanka.

Dr. Edvard Beneš

Politični pregled

Ministrski svet je predpisal

uredbo o državnem obrambnem gospodarstvu,

ki se ustanovi pri predsedstvu vlade. Odbor bo izdajal sklepe in navodila, po katerih bodo ministrstva in hrvatska banska oblast glede na civilne in vojaške potrebe državne obrambe izdajali ukrepe, ki se tičejo pridobivanja, prometa, potrošnje, zunanje trgovine, cen, razdelitve dobrin in podobnega. Člane odbora imenujeta predsednik in podpredsednik vlade iz vrst gospodarskih strokovnjakov. Odboru predseduje predsednik ali podpredsednik vlade.

V zvezi s prihodom grškega trgovskega odposlanstva v Sofijo je sofijski »Mir« zapisal te dni med drugim: »V Sofijo prihaja veliko gospodarsko odposlanstvo iz Grčije, v katerem so odlični gospodarski borci in štirje bivši ministri. V Svilengradu pa se je na Djurdjev dan vršila veličastna manifestacija bolgarsko-turškega prijateljstva. Višji oficirji so s svojimi družinami prisostvovali vojaški paradi. Prav tako smo v dobrih odnošajih z ostalima dvema našima sosedomi. Zato vprašujemo, kakšno korist morajo imeti listi obeh vojniš taborov na zapadu, ko slikajo zapletke med balkanskimi narodi. Ne želimo odgovarjati na to vprašanje, rečemo pa,

da niso bile balkanske države nikdar tako miroljubne in tako strpne med seboj kakor zdaj.

Ako je torej somo od njih odsivno, one ne bodo ustvarile nikakih zapletkov.« Podobno so ob prihodu grškega gospodarskega odposlanstva v Sofijo pisali tudi drugi sofijski listi.

»Dagens Nicheter« poroča, da je imel predsednik Sovjetske zveze Kalinin o priliki nedavnega obiska v Viborgu govor, v katerem je naglasil,

da mora biti Sovjetske Rusije pripravljena na vsako morebitnost.

V zvezi s tem piše glasilo sovjetske vojske »Rdeča zvezda«, da kapitalistične države v zdajšnji vojni trošijo svoje moči, sovjetska Rusija pa zbira svoje sile, ker se zaveda, da morda kmalu napoči čas, ko bo tudi Rusija morala nastopiti v obrambo svojih koristi. V Moskvi se dobro zavedajo, piše list, kaj bi pomenila popolna nadvlada te ali one velesile v Evropi. Zaradi tega mora Sovjetska Rusija pravočasno spremeniti svojo dozdajšnje zunanjo politiko in stremiti za tem, da odvrne tako nevarnost od Sovjetske Rusije.

Angleški dnevnik »Times« razpravlja o sklenitvi jugoslovensko-ruske trgovinske pogodbe in pravi, da je prekrizala neke račune. List pravi.

da sovjetska Rusija lahko dobavlja Jugoslaviji ne samo potrebne sirovine, temveč tudi orožje.

Značilno je, izvaja »Times«, da je ruska politika postala v zadnjem času zelo samostojna in da so v ruskem tisku izginili tudi vsi napadi na Turčijo.

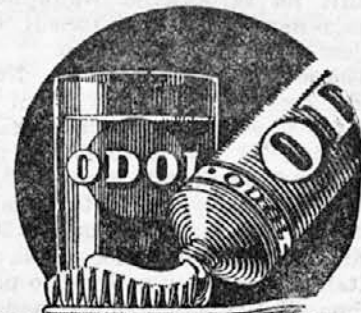
Zadna nemška poročila z zapadnih bojišč javljajo, da so

nemške čete po stalnem napredovanju iz Belgije v Francijo zavzele Arras in Amiens ter dosegle Abeville ob ustju reke Somme.

Po angleških vesteh so bile nemške izgube večje od zavezniških. Nemci pa navajajo, da so razbili deveto francosko armado in ujeli generalni štab z armadnim poveljnikom generalom Giraudom vred. To vest Francozi zanikujejo. Nemci so s svojimi motoriziranimi četami izredno hitro napredovali. Jasno je, da bi Nemci radi obšli Maginotovo črto, preko katere se ne da priti, medtem ko so utrdbi na ozemlju ob Belgiji preslabe, da bi vzdržale silne navale Nemcev. — V Belgiji se zavezniški na področju vzhodno od

Vsi občudujejo lepe zobe

če so pravilno negovani. Najsigurnjša pot do zdravih, biserno belih zob je nega z zobno kremo ODOL. Uporabljajte za čiščenje zob vsak dan zobno kremo ODOL.

ODOL

Genta še ustavljajo. — Trdnjavo Namur so Nemci zavzeli.

Iz Washingtona javljajo,

da se Zedinjene države čedalje bolj pripravljajo na vojno.

Ameriški državniki naglašajo, da bi bile z zmago Nemčije prizadete tudi ameriške koristi. Tako je imel ameriški poslanec Mey, predsednik odbora za vojne zadeve, po radiu govor, v katerem je dejal, da bo morala Amerika poslati svoje vojaštvo v Evropo in še bolj oskrbovati zaveznike z orožjem.

Iz Rima prihajajo glasovi, ki pravijo,

da se bliža čas, ko se bo morala tudi Italija odločiti.

List »Telegrafo« izvaja, da Italija ni zadovoljna s tem, da postane pomorska sila, marveč hoče doseči neko povečanje svojega ozemlja. Italijansko časopisje z zadovoljstvom ugotavlja nemške uspehe.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na mariborskem sejmu so se trgovali 14. t. m. za kg žive teže: debeli voli po 7.50 do 8.75, poldebili po 6 do 7.50, plemenski po 6 do 8, biki za klanje po 5.50 do 7, klavne krave debele po 5.50 do 7.50, plemenske po 5 d o 7, za klobasarje po 4 do 5.25, molzne krave po 6.50 do 7.25, breje po 4.50 do 6.50, mlada živina po 6 do 8, teleta po 6 do 7 din. Na sejmu v Kranju 14. t. m. pa so bili po kg žive teže: voli in telice I. po 9.50, II. po 8.25, III. po 7.75, krave I. po 7.50, II. po 6.50, III. po 6, teleta po 7.50 do 8.50 dinarjev.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Kranju špeharji po 12 do 13, pršutarji po 10.50 do 11, v Ptuj: pršutarji po 9 do 11, plemenske svinje po 8 do 9 din. Prasci od 6 do 12 tednov stari so bili v Ptuj: po 100 do 180 din za rilec.

KRMA. V Kranju: lucerna 150, seno 125 do 150, slama 75, v Mariboru: seno 185, slama 75 din za 100 kg.

VOLNA. V Kranju: neoprana 24 do 28, oprana 34 do 38 din za kg.

SIROVE KOŽE. V Kranju: goveje 12 do 14, telečje 18, svinjske 8 do 9, v Ptuj: goveje 11 do 13, telečje 18 do 20, svinjske 8, v Mariboru: goveje 12, telečje 18, svinjske 9 din za kg.

KROMPIR. V Kranju 200 do 250, v Mariboru 225 din za 100 kg.

SVINJSKA MAST. V Kranju: suha slanina 22 do 24, svinjska mast 22, v Trbovljah: sveža slanina 19 do 20, prekajena slanina 22, svinjska mast 22, v Mariboru: slanina 16 do 18, svinjska mast 20 din za kg.

MED. V Kranju 22 do 24, v Ptuj 18 do 20, v Mariboru 18 din za kg.

JAJCA. V Kranju 1 din, v Mariboru 80 par, v Trbovljah 1 din, v Ptuj 75 par za kos.

VINO. Pri vinogradnikih se je dobilo v ptujskem okolišu: navadno mešano vino po 3.50 do 5, finejše sortirano po 6.50 do 7 din za liter.

Sejmi

27. maja: Nova Cerkev, Dobrovnik, Tinsko;

28. maja: Puconci;

31. maja: Boštanj, Kostanjevica, Mirna peč;

1. junija: Stara cerkev, Mokronog, Misljinje.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 21. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 144.40 do 147.60 (za 178.44 do 181.64) din;

100 francoskih frankov za 81.60 do 83.90 (za 100.89 do 103.19) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Zagrebu po 411 do 412 din.

Drobne vesti

— Letošnji pomladni ljubljanski velesejem bo prirejen kot 47. velesejmska razstavna prireditel. Trajal bo od 1. do 10. junija. V splošnem delu bodo razstavljeni izdelki najrazličnejših industrijskih in obrtnih strok. Mnogo bo razstavljenih avtomobilov in motornih koles in obširna bo pohištvena razstava. Mala obrt bo zastopana tako dobro, da bo sestavljala že sama lepo obrtno razstavo. Posebno pozornost bo zbujala razstava o zaščiti pred letalskimi napadi, kjer bo ponazorjena obramba. Posebnost bo razstava »Zobna tehnika«, ki jo priredi Društvo zobnih tehnikov ob svoji 30letnici. Zveza gospodinj bo spet priredila razstavo pod naslovom »Naša vsakdanja hrana«. Razen tega bo prirejenih še več manjših posebnih razstav. Inozemski obiskovalci dobe na podlagi velesejmske legitimacije jugoslovenski vhodni vizum brezplačno pri naših konzulatih. Na naših železnicah bodo imeli obiskovalci velesejmske brezplačen povratek. Na postaji morajo kupiti razen vozovnice še rumeno železniško izkaznico za 2 din. Vozne olajšave bodo veljale za dopotovanje od 27. maja do 10. junija, za povratek pa od 1. do 15. junija. Na tujih železnicah veljajo naslednji popusti: v Bolgariji, na Madžarskem in v Turčiji na azijskih progah 50 odstotkov, v Franciji, Grčiji, Češko-Moravski, Rumuniji, Švici in Turčiji na evropskih progah 25 odstotkov, v Italiji pa 30 odstotkov. Tudi letos bo imel velesejem prostrano zabavišče. Obljubljajo nam posebno zanimivost večerne predstave »Totega teatra«.

— Hmelju v Savinjski dolini že grozi peronospora. Iz Žalca poročajo: Zaradi deževnega in hladnega vremena je hmelj nekoliko zaostal v razvoju. Ponekod so se pojavili bolhači, ki povzročajo na mladem zelenju občutno škodo. Tudi peronospora že grozi hmelju in je potrebno, da se ta nevarna bolezen že v kali zatire. Predvsem je treba odstraniti vse kuštrovce mlade poganjke, ki so bili že v zemlji okuženi s peronosporo in se zato niso mogli pravilno razviti. Treba je že

tudi misliti na škropljenje. Najpozneje do konca maja morajo biti vsi nasadi hmelja poškrpljeni s pravilno raztopino.

= Zvišanje izvoznih cen živine. Nedavno so bile določene zvišane cene živini za izvoz. Zdaj so v veljavi enake cene za Italijo in Nemčijo. Za vole so določene naslednje cene: 9.75 I. vrsti, 9 II. vrsti in 7.50 din III. vrsti; za krave 8, 7.50 in 5.50; za teleta 9.50, 8.50 in 6.75; za mlade bike 8.50, 7.50 in 6.75 din kg žive teže franko Reka pri izvozu v Italijo, pri izvozu v Nemčijo pa franko Maribor ali Hegyeshalom na madžarsko-nemški meji.

= Cena pšenici se dviga. Zaradi dolgotrajne zime in poplavi je zelo trpela ozimna v Bački, tako da so morali večje površine, posejane z žitom, preorati in jih posaditi s turščico. Zaradi tega se je s pšenico posejana površina znatno zmanjšala, kar je takoj začelo vplivati na cene. Zdaj prodajajo pšenice v Subotici že po okoli 280 din za metrski stot. Zaradi tega so zaprosili mlinarji oblasti, da dovolijo povišanje cene pšenični moki druge vrste.

= V Dalmaciji bodo letos pridelali nekoliko manj vina. Trta v Dalmaciji sicer kaže dobro, računajo pa, da letina ne bo tako dobra kakor lani. Zdaj prodajajo v severni Dalmaciji bela in črna vina po 400 do 500 din hl, v Šibeniku črno po 340 do 360, opolo po 380 do 400 in bela po 420 do 440 din hl. Prejšni mesec so izvozili v tujino 10.209 hl vina.

Novice

* **Nevtralnost jugoslovenskega časopisja.** »Hrvatski dnevnik« objavlja v nedeljski številki uvodnik o naši zunanji politiki, ki temelji na načelu najstrožje nevtalnosti. Glasilo dr. Mačka pravi med drugim: »Jugoslavija se trudi, da bi z vsemi državami vzdrževala kar najboljšo odnošaje. V tem pogledu ni v Evropi države, ki bi jo nadkriljevala. Prav tako se je držal vse doslej ves naš tisk, hrvatski, srbski in slovenski nepristransko. Zadovoljil se je s tem, da je priobčeval poročila in stališča obeh se vojskojočih taborov brez kakršnihkoli razlag. Ta poročila pa so često tako obširna, da jih ne morejo v celoti objavljati niti naši največji listi, kaj šele manjši. Zaradi tega izbira vsa-

ko uredništvo iz grmade svojega gradiva samo najvažnejše vesti. V zadnjem času prevladujejo v naslovih naših listov pretežno vesti iz nemških virov. To pa zaradi tega, ker so nemške čete dosegle uspehe. Novinarji ne odločujejo o poteku borbe in uspehih na bojiščih. Njihova dolžnost je samo, da beležijo njihov potek in izid. Ministrska uredba o postopku proti časopisju, ki bi pisalo pristransko v korist enega ali drugega tabora, ima bolj političnoizjavni kakor pa stvarni pomen. Nam ni znan noben primer, da bi se bil v tem pogledu pri nas kak list že pregrešil. Uredba je bila uzakonjena v prvi vrsti zato, da se zadovolji občutljivost prizadetih držav in da se s tem ponovno pokaže odločna volja odločujočih činiteljev naše zunanje politike, da se Jugoslavija niti s tiskom ne vmešava v spore in boje velikih.«

* **Zborovanja so prepovedana.** Notranji minister Mihaldžić je izdal naslednjo uredbu, po kateri so začasno prepovedana vsa zborovanja, shodi in sprevodi, ki nimajo verskega značaja. Ta prepoved se ne nanaša na gledališke in kinematografske predstave, koncerte, plesne in slične zabavne prireditve. Oni, ki bi sodelovali pri prepovedanih prireditvah, se kaznujejo z denarno globo od 10 do 1500 din, v primeru neizterljivosti pa z zaporno kaznijo od 1 do 30 dni.

* **Zlohotne obtožbe.** Ker Jugoslavija nikomur noče vzeti ničesar, niti noče z orožjem v roki nobenemu vsiliti kake miselnosti, piše »Sokolski Glasnik«, ali ni potem dokaz največje zlohotnosti, ako skuša kdorkoli obtožiti Jugoslavijo, češ da želi vojno in da celo hujska na vojno? Ali ni še večja brezvestnost, ako prihajajo te obtožbe s strani domačih sinov pod geslom: Proč z vojno! To se čuje, kakor bi v Jugoslaviji na vseh koncih hujskali na vojno. List poudarja, da mi ne želimo vojne, da pa se je tudi ne bojimo, kar mora vedeti vsakdo.

* **Konfinacija (prisilno bivanje) in prisilno delo za navijače cen.** Na nedavni seji vlade je bila sprejeta uredba o pošiljanju brezvestnih špekulantov na prisilno bivanje in prisilno delo. Po tej uredbi bodo lahko splošna upravna oblastva pošiljala v konfinacijo vse take osebe, ki brezvestno navijajo cene življenjskim potrebščinam čez cene, ki so določene po uredbi o nadzoru nju cen, kakor tudi osebe, ki si grmadijo potrebščine in s tem povišujejo cene vsem tem predmetom. Če bodo oblastva koga iz-

med teh oseb ponovno zalotila pri tem nedovoljenem delu, ga bodo poslala tudi na prisilno delo.

* **Uredba o državnem odboru za obrambo** je bila izdana te dni. Ta odbor se je ustanovil pri predsedništvu vlade pod predsedništvom predsednika ministrskega sveta ali pa podpredsednika ministrskega sveta. Uredba bo imela za smoter smiselno ureditev celotnega gospodarstva, da bo ustrezno vsem potrebam državne obrambe.

* **Zavarovanje nevtralnosti v tisku.** Sprejeta je bila uredba, ki gre za tem, da se zavaruje nevtralnost v tisku. Po tej uredbi ni dovoljen nikakšen tisk, v katerem bi se poudarjalo stališče v korist te ali one tuje države. Prav tako je prepovedano žaljenje tujih držav.

* **Novo postajališče Prečna.** Na železniški progi Novo mesto—Straža je železniška uprava zgradila pri vasi Zalogu novo postajališče, ki se imenuje »Prečna«. Preteklo nedeljo je bilo to postajališče blagoslovljeno in odprto.

* **Dvojni samomor.** V gozdu pri Čirčičah so našli dve trupli, v katerih so spoznali 31-letno tvorniško delavko Kunstljevo Silvo iz Čirčič in 25letnega čevljarskega pomočnika Cvenklja Antona iz Mošenj pri Brezjah. Cvenkelj je bil na dopustu. Kakor kaže, je Cvenkelj ustrelil z revolverjem zaročenko, nato pa si še sam pogol kroglo v glavo.

* **Preskrbite se s premogom ob pravem času!** Zadnje čase nas opozarjajo, da je potrebno založiti se s premogom ob pravem času, ker je poraba premoga po vsem svetu zelo narasla in je nevarnost, da se industrijska podjetja, obrt in zasebniki pozimi ne bodo mogli založiti z njim, ker bo razprodan. Priporočamo tudi čim večjo rabo domačega lignita in varčevanje z rjavim premogom, ki lahko služi za druge namene, kjer se lignit ne da uporabljati.

* **Kdor nosi sokolski znak.** Kakor v vseh mestih Jugoslavije, tako so se zbrali Sokoli na »dan pripravljenosti« v nedeljo 12. t. m. tudi v Sarajevu. Glavni govornik je bil divizijski general Ljubomir Novaković, ki je dejal med drugim: »Živimo v časih, ko mora biti ponosen in pripravljen na vse, kdor nosi sokolski znak in krog. Sokoli so bili vedno nositelji jugoslovenske misli. Danes smo se zbrali po vsej državi Sokoli, da znova potrdimo svojo zvestobo osnovni misli naše države in da stavimo vse svoje duševne in te-

Paul Keller

28

DOM Roman z gora

Poslovenil B. R.

! Petrulja je stopila v sobo.
»Petrulja, ali je on prišel?« je s težavo vprašal bolnik.
»Da! Videla sem ga. Prav hitro je šel v hišo. Toda bil je on.«
Lota je vzdrltela.
»Petrulja, ven pojd!«
Toda ko je bil Berce sam s svojo hčerjo, je dejal:
»Piši mu, Lota — pismo mu pošlji, — naj pride k meni, naj pridel!«
»Ne morem mu pisati, oče, ne, ne morem! Pomiri se vendar!«
»Lota, saj ne veš, kako je to, ne morem umreti, ne morem!«
Bledo dekle je negibno stalo ob postelji. Samo ustnice so ji trzale. Solzá ni več imela
»Kaj hočeš od njega, oče?«
»Povedati mu hočem, vse povedati!«
»Oče!«
»Vse povedati, — drugače ne bom mogel umreti.«
»Sam se hočeš izdati, oče?«
»Bolečine, Lota, oooh, in stari Bukovnik, — moj prijatelj, — spet prihaja k meni, — in zdaj bom moral iti tja dol, tja dol pod zemljo, k njemu.« —
Strašna noč je prišla. Noč trpljenja, trpeče vesti in strahu. Toda vendar je še živelo v tem od bolečin ubitem, smrti posvečenem

telesu upanje, da bo lažje in bolje, če bo zvalil breme s svojega srca.

Proti jutru je Lota pisala Henriku:

»Moj na smrt bolni oče vas prosi, da bi ga pred odhodom za nekaj minut obiskali.«

Lota Bercetova.«

Berce jo je prijel za roko.

»Ali boš poleg, Lota, otrok moj, edina moja, — ali boš poleg, ko mu bom — vse povedal? Drugače ne bom mogel spraviti tega iz sebe. Obupal bom!«

»Da, poleg bom!«

To je rekla tiho, a odločno.

Proti jutru je šla Petrulja s pismom v Bukovnikovo hišo. Kmalu se je vrnila z odgovorom:

»Tako po poroki svoje sestre odpotujem in ne morem obiskati vašega očeta. Želim, da bi kmalu ozdravel!«

Henrik Bukovnik.«

Prebrala je odgovor očetu. Ta se je s široko razprtimi očmi zastrmel vanjo. Potem je zajecjal:

»Ne bo ga?«

Molčala je. Čez nekaj časa se je hripavo zasmejala:

»Ta pojdem — tako — tja — pod zemljo.« —

Lota je stala ob oknu in odgrnila zastore. Zdaj sta se pripeljala mimo dva voza.

Henrik je prišel najprej iz hiše in pogledal proti oknu, kjer je stala Lota. Prestrašil se je in snel klobuk. Tudi Matija, ki je bil poleg, je storil isto. Lota se ni zganila. Potem sta prišla ženina in nevesta. Nato sta se zovzo odpeljala proti cerkvi.
Tudi stari Berce je slišal ropot na cesti.

»Zdaj so šli,« je dejal z zmedenim nasmeškom.

Lota se še zmerom ni zganila.

Minila je ura. Tedaj je Lota poklicala Petruljo v sobo in šla sama ven.

Čez cesto je zbežala na Bukovnikov dom.

»Tu bom počakala gospoda Bukovnika, ker moram z njim govoriti. Povejte mu to, ko pride,« je velela dekli in sedla v naslanjač ob oknu Henrikove sobe.

Ozrla se je. Ko je bila še majhna deklica, je bila pogosto tu, odtlej pa nikoli več. Slika starega Bukovnika je gledala s stene. Mirno se je zazrla vanjo. Saj je morala vse tako drago plačati!

Zdaj sta pridrala voza na dvorišče. V veži je služinčad pozdravila mlada zakonca, potem je čula korake, ki so šli po stopnicah navzgor.

»Kaj? Kaj? Kje?«

To je bil on. Kmalu nato je stopil v sobo v praznični obleki, s črnim klobukom v roki. Nekaj trenutkov je brez besede strmel v Loto, — potem pa je ona naglo stopila k njemu in hlastno rekla:

Oprostite mi, toda moram vas še enkrat sama prositi, da obiščete mojega očeta. Umira in za vsako ceno hoče govoriti z vami.«

Strmel je vanjo, strah se ga je polotil, niti besede ni rekel. Tedaj je zardela in spet začela:

»Samo za nekaj minut, — oče umira.« —

»Prišel bom!«

»Hvala!«

In hitro je odšla. Še zmerom je stal negibno na svojem prostoru, ko je bila že čez cesto.

Z Matijo je na skrivaj izpregovoril nekaj

* Spet pod ključem. Nedavno je Preklet Jože iz Stranj, kateremu so nadedli priimek »Avstrijski Jože«, pobegnil iz kamniških podnih zaporov. V tem času je že izvršil nekaj vlomov in tatvin. Ni dolgo tega, ko se je oglašil pri ženi nekega banovinskega cestarja na Križu, kjer je naročil, naj mu kaj dobrega skuha, češ da ji bo vse pošteno plačal. Žena je imela še nekaj posla v hlevu in Jože je samotaril v hiši. Ker žene cestarja le predolgo ni bilo iz hleva, je pričel stikati po sobi. In res mu je bila sreča mila, da je staknil pod posteljo škatlo z denarjem. Ko je Jože škatlo odprl in videl, da je v njej precejšnja vsota, je seveda takoj pozabil na lakoto. Denar, okrog 4250 din, je spravil v žepo ter neopazeno odšel. Ko se je žena vrnila v hišo, je opazila, da je Jože izginil. Kmalu nato je ugotovila, da je tudi denar dobil noge. Začelo se je zasledovanje in iskanje Jožeta na vse strani. Jože pa se je potepal proti Gorenjskemu in v Cerkljah Zupanu Francu ukradel harmoniko. Zupan ga je zasledoval in ga dobil spečega v bližini Cerkelj na nekem podu, kraj njega pa še dve ciganki. Zupan je nekaj časa ogledoval položaj, naposled pa je le planil na Prekleta, ga čvrsto zvezal in sam odvedel na orožniško postajo.

* Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor! Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Maistrova ulica 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkosten znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 dinarjev.

»Časi, v katerih živimo, so resni. Neogibne so zahteve varnosti države, kar je visoko nad zahtevami in potrebami poedincev. Prepričan sem, da ni potrebno o tem prepričevati državljanke Jugoslavije. Prav tako sem prepričan, da ni potrebno poudarjati, kaj je naša dolžnost v teh dneh, ker imamo slavno tradicijo, kako znajo sinovi te države služiti domovini. Jugoslavija je lahko ponosna na visoko zavest svojih državljanov.« (Minister za vojsko general Nedić.)

Nujnost državnega edinstva

List beogradskega vseučiliškega profesorja dr. Ilića »Napred« piše med drugim:

»Ni treznega človeka, ki se ne bi nehote vprašal, kakšen bi bil položaj Jugoslavije v vojaškem oziru, če bi nas zalotili zdajšnji dogodki brez pravih hrvatskih zastopnikov v vladi. Preostaja samo odgovor: sporazum je pripomogel, da je odziv na poziv domovine tudi v hrvatskih krajih tak, kakršen je. Seveda ne misli nihče, da bi bil poziv tudi brez sporazuma ostal brez odziva pri Hrvatih. Toda nihče naj ne misli, da bi se Hrvati brez sporazuma odzvali z navdušenjem,

kar je pri vsej reči najglavnejše.

Vse to pomeni, da se med Hrvati na široko vrši približevanje državi, ki jo smatrajo za svojo, kakor smatra država Hrvate za svojo. Nevarnost, v kateri je skupna država, je tisto, ki približuje Hrvate. Po narodnem pregovoru »Vsako zlo ima svoje dobro« more tudi nevarnost, ki nam grozi, dobro delovati na umevanje nujnosti našega državnega edinstva. Ta nevarnost jasno kaže tako Srbom kakor Hrvatom, da ni enih brez drugih, da morajo drug z drugim, ako hočejo ostati svobodni.«

Ljudje so znali pisati že pred 5000 leti

Ameriški vseučiliški profesor dr. Johnson se je dolga leta ukvarjal z vprašanjem, kdaj so začeli stari Egipčani uporabljati koledar. Na podlagi raznih dokazil je prišel na to, da je bilo to najbrže 18. junija l. 3251. pred Kristusom. Ta dan je obenem najstarejši dokazani dan človeške pisave. Če so namreč Egip-

čani tedaj začeli uporabljati koledar, so gotovo že znali zaznamovati razne podatke s svojo pisavo.

Če torej smatramo račune ameriškega učenjaka za pravilne, lahko trdimo, da je leto 3251. pred Kristusom začetek pismenosti.

Minila huda zima je prišla iz Sibirije

Letošnja zima je bila skoro še hujša kakor v letu 1929., ki nam je vsem še v neprijetnem spominu. Na vprašanje, zakaj je bila ta zima tako ostra, odgovarjajo nekateri, da je to treba pripisovati preusmeritvam Zalivskega toka. Ta topli morski tok kakor znano ogreva otočja in obale severno-zahodne Evrope in zato ima velik del Evrope primerno mile zime. Nekateri mislijo, da so hude zime pri nas tedaj, kadar se Zalivski tok preusmeri tako, da se oddalji od Evrope, ali pa tedaj, ko se ohladi.

Toda vremenoslovna raziskovanja tega ne

potrjujejo. Tako v pretekli zimi voda Zalivskega toka ni bila nič hladnejša kakor sicer. Najsevernejši kraji, do kamor sega vpliv Zalivskega toka, to se pravi Špicbergi in Island, niso imeli nič hujše zime kakor sicer. To jasno potrjuje, da Zalivski tok nima ničesar skupnega z ostrimi zimami v Evropi. Vzrok dolgega in ostrega mraza je treba iskati po trditvi učenjakov v Sibiriji. Po vremenoslovskih podatkih, ki so zdaj vsi zbrani o letošnji zimi, so se valovi mraza širili v Srednjo in Južno Evropo iz notranjosti Rusije, tja pa iz Sibirije. V Sibiriji, to je približno tam, kjer izvirajo glavne sibirske

Prosto po Scottu:

CRNI BRATJE

KRIMINALNI ROMAN

21

»In preiskali ste ga takoj ob prihodu?«

»Najskrbneje.«

»Ali zanesljivo ni mogel priti v stike s kakšnim človekom od zunaj? Ali je dobil kakšno pismo? Ali je on dajal kakšne znake, da bi ga kdo na cesti slišal?«

»Nemogoče.«

»Ali mu zanesljivo niste pustili nikake pravice da dajanje znakov?«

»Prav gotovo ne!« je zagotovil Merrivale.

»Sam sem ga preiskal.«

Garson je zaničljivo skomignil z rameni. »Grogan, pridi še enkrat sem! Možaka bova še enkrat preiskala!«

Z veliko napetostjo so ostali opazovali telesno preiskavo.

Zdaj so našli kovinsko stekleničico.

»Oha,« je zamrmral Garson in zastrmel v predmet. »Prej tegale nismo našli...« Z velikim zanimanjem si je ogledoval čudno reč, jo dvigal proti luči in naposled stresel. Zaznal se je rahel šum, podoben šumu premikajoče se tekočine.

»Kaj je to?«

Prvič je zvenel odgovor prav tako ostro kakor vprašanje. »Na to vprašanje ne odgovorim, Garson!«

»Preklete malo časa še imaš za odgovorjanje,« je zasikal Garson. »Pridi sem, Friderik! Zakaj si mu pustil tole reč? Kaj je to? Kako se to odpre?«

Več sekund se je trudil Friderik Merrivale, da bi odprl stekleničico podobni predmet. Steele ga je pri odpiranju z napeto pozornostjo opazoval. Ko ni šlo, je Garson popadel kovinski predmet in ga porinil Steeleu v roko.

»Odprite,« mu je zapovedal, »pa hitro!«

Mirno je Malcome Steele začel odvijati vijak pri kovinskem predmetu. Zdajci se je zaslišal kratek kovinski zvok in predmet je skočil iz Steeleovih rok s tako hitrostjo, da so možje okoli Steelea komaj mogli slediti njegovemu letu. Predmet je nato treščil v šipo na oknu in med točo žvenketajočih steklenih čepinj izginil v temi.

Merrivale je zaklel. Garson je presenečen pogledal najprej Steelea, nato Merrivalea, nazadnje pa proti oknu.

»Aha,« je menil Garson zmagoslavno, »v tem predmetu so bili papirji skriti, kaj ne?« Skočil je k vratom. »Tako jih bomo imeli. Pazi nanj, Friderik. Držite revolverje proti njemu.«

Naglo je odprl vrata in planil po stopnicah navzdol. Odmev Garsonovih naglih korakov se je slišal do čakajočih mož v sobi. Merrivale je držeč revolver opazoval Steelea z vročično se bleščečimi očmi. Steele je stal pred njim in malomarno držal roke v suknjičevih žepih. Čedalje manj so se slišali Garsonovi koraki. Zdaj so le rahlo odmevali s tal v veži. Zaslišalo se je cviljenje

velikih hišnih vrat.

Skoro hkratu je sledil neki drugi šum — krik — zamolkel padec...

Skupina gori v sobi ni več utegnila ugibati, kaj bi ti glasovi pomenili, zakaj s stopnic se je zaslišalo cepetanje hitečih korakov. Možje so planili v sobo. Najprej dva, potem štirje in nazadnje cela četica. Temno oblečeni možje z revolverji v rokah.

Njih vodja, mlad mož s pogumnim koščnim obrazom, je hitel k Steeleu.

»Vaš znak, gospod šef! Razbito okno...«

Mladi mož je lovil sapo.

»Dobro, Marvin.« Malcome Steele je pokazal skupino petih od strahu otrplih mož.

»Razorožite te ljudi!«

V tem trenutku je orjak Garrish vzdignil revolver. Steele mu je zbil orožje iz roke, v tem se je revolver sprožil in krogla je udarila v vrata. Ko je hotel streljati Allan Walker, ga je od vrat zadela v roko krogla, da mu je padel revolver na tla. Vsi drugi se niso upirali.

Več ko dvanajst mož tajne službe je stalo zdaj v sobi. Okovi so zveneli.

»Ali ste prijeli moža spodaj pri vratih?« je vprašal Steele.

»Da, gospod šef.«

»Privedite ga gor, fantje. Potem preiščite hišo. Uklenite vso služinčad. Nato obvestite policijo.«

»Da, gospod šef. A kaj naj storimo s temi možmi tukaj?«

»Seveda pridejo vsi v zapor,« se je smehljaj Malcome Steele. »Pustite tri može tu, Marvin, in preiščite zdaj hišo.«

»Tako, gospod šef.« Marvin je hitel k vratom. Tam pa je obstal in se obrnil.

reke, je bil v tej zimi visok zračni pritisk. Zaradi tega so mrzli zračni tokovi odtekali zelo dolgo skozi Rusijo v Evropo. Po podat-

kih učenjakov so bile podobne razmere z visokim zračnim tlakom v Sibiriji tudi v zimi leta 1929., ko je prav tako dolgo trajal mraz.

Kaj se lahko dobi za dve milijardi funtov

Približno dve milijardi funtov šterlingov je namenila angleška vlada za vojne izdatke v proračunskem letu 1940-41. Da bi imeli vsaj približno sliko o obsegu teh izdatkov, naj navedemo nekaj primerov, kaj vse bi mogla angleška vlada kupiti za ta znesek. Za osnovo vzamemo cene orožja, ki so bile veljavne januarja letos.

Najprej bi bilo mogoče za dve milijardi funtov šterlingov zgraditi strahotno mornarico, ki bi imela 285 vojnih ladij po 35.000 ton. Ob začetku vojne je imela Anglija 15 velikih vojnih ladij, nadaljnjih devet pa bo v kratkem dovršeno. Če bi Anglija za dve milijardi funtov hotela zgraditi zgolj podmornice, potem bi razpolagala s strahotnim številom 5700 podmornic, spričo katerih bi ne pomenilo 60 nemških podmornic, kolikor jih je bilo v začetku vojne, tako rekoč nič. Pa recimo, da bi Anglija hotela dati letalom prednost, da bi imela premoč v zraku, kar se dan za dnem pokazuje kot negotovna nujnost, bi mogla izdelati 100.000 letal, čeprav velja vsako tako podnebno strašilo celih 20.000 funtov. Prav tako bi mogli iz dveh milijard narediti 44.000 ladijskih topov s 16 palci premera, ali 1.300.000 topov s premerom 4,7 palca, ali 10 milijonov Vickersovih strojnih pušk, ali 30 milijonov lahkih

strojnih pušk, ali 250 milijonov navadnih pušk in tako naprej. Z dvema milijardama funtov bi se dali poravnati letni izdatki za 6600 vojnih ladij, ali za 10.000 težkih križark ali za 15.000 lažjih križark, ali za 35.000 rušilcev, ali za 50.000 orjaških podmornic, ali pa za 73.000 manjših podmornic.

Razume se, da ne bo Anglija dveh milijard funtov porabila le za eno vrsto orožja, temveč ju bo razdelila na razne vrste. Predstavljamo si pač lahko, kako silno je v Angliji kopičenje orožja in municije. To mora postaviti nemško vojsko pred čisto drugačna vprašanja kakor na Poljskem, Norveškem in nizozemskem. To tudi kaže na to, da bo vojna trajala morda še prav dolgo časa.

Verjetno pa je še celo, da ne bo ostalo kar pri dveh milijardah, saj so se v angleški zbornici ob proračunski razpravi slišali glasovi, da ti dve milijardi niti ne bosta zadoštevati vojnim potrebam. Upoštevat je treba, da vojska na kopnem stalno narašča, da se mornarica veča in da je treba skrbeti tudi za osebe pri orjaški letalski sili. Dalje je treba zgraditi nove tvornice orožja in municije, letališča in drugo. Znesek dveh milijard funtov se neverjetno hitro porabi v enem letu, ko so vojne potrebe tako različne in velike.

Ugodni vtiski iz Moskve

Jugoslovensko trgovinsko odposlanstvo, ki je pod vodstvom bivšega finančnega ministra dr. Milorada Djordjevića v Moskvi podpisalo pogodbe o vzpostavitvi gospodarskih stikov s sovjetsko Rusijo, se je po 17dnevem bivanju v Moskvi vrnilo v domovino. Na ruskorumunski meji ga je pričakal dopisnik

beograjske »Politike«, ki objavlja v svojem listu nastopne podatke iz pripovedovanja posameznih članov našega odposlanstva:

Naše odposlanstvo je bilo ves čas bivanja v Rusiji predmet prijateljske in pristrane pozornosti. Že na meji pri Tirsapolu ga je ob prihodu pozdravil poseben odposlanec iz Moskve, ki mu je bil potem ves čas pridružen. V

»Inspektor Clapp je spodaj v veži, gospod šef. Privedel je s seboj — onega gospoda in njegove tri prijatelje.«

Steele ga je nejevoljno pogledal. »To je proti moji odredbi.«

»Da, gospod šef, toda inspektor Clapp je menil, da prevzame odgovornost za to kršitev vaše odredbe. Mislim, da sta dama in njen oče tako dolgo silila vanj, da jima je to dovolil. Čakajo že, odkar se je zmračilo, gospod šef. V tistem času smo bili že blizu te hiše. Popoldne sem skrival svoje ljudi tam na cesti v telefonskem jašku; dva sem celo lahko vtihotal v hišo na nasprotni strani.«

»Dobro ste napravili, Marvin. Inspektor Clapp naj torej pride gor. Obvestite policijo!«

Takoj nato se je Marvin vrnil. V družbi z nekim drugim uradnikom je privedel s seboj Viljema Garsona, na čigar rokah so že rožljali okovi. Za Marvinom so stopali inspektor od tajne službe Walter Clapp, Rihard Moravec, Doroteja Staplesova, Walter Stone in še neki starejši gospod, čigar nastop je kazal na njegovo odličnost. Moravec je ošinil Allana Walkerja z mrzlim in ostrim pogledom. Inspektor Clapp je stopil k Steeleu in mu zašušljaj nekaj v uho. Vodja tajne službe je prikimal.

»Torej... torej.« je menil detektiv Clapp kakor v zadregi. »Ta gospod je res... Rihard Moravec, ki je pred tednom dni pobegnil iz Charlestowna?«

»Da.«

»Potem... res ne razumem...« Clapp je okleval. »Potem bi bila moja dolžnost, da ga takoj aretiram...«

Steele je šel k vratom in jih zaprl. »Vse vam bom v vaše polno zadovoljstvo pojasnil, gospod inspektor. Najprej vzemite, Marvin, beležnico in zapišite vse, kar vam bom povedal. En izvod zapisnika pošljite potem policijski upravi, enega pa uradu za časopise. Prej ali slej morajo podrobno priti v javnost in zato mislim, da je najpametnejše, če javnosti takoj vse pojasnimo.«

»Kakor ukazuje, gospod šef. A kaj naj storimo z aretiranci? Ali naj jih odvedem proč?«

Steele je pogledal proti skupini možakov.

»Naj le še ostanejo nekaj minut tu.« je odločil Steele. »Posebno gospoda Friderik Merrivale in Viljem Garson No, preden pa začnem svoje pojasnilo, prosim, sežite z roko v desni suknjičev žep tegale spoštovanega moža Garsona in mu vzemite črno knjižico.«

Marvin je storil, kakor mu je velel Steele,

»A zdaj.« je nadaljeval šef tajne službe, »odprite knjižico. Pod hrbtom boste našli zelo zganjena dva papirja. Poprej sem ju vtaknil tja. Dva papirja — enega rumenega in enega modrega.«

Merrivale je stisnil zobe, medtem ko je Garson tiho zaklel.

»Majhna zvijača.« jima je pokimal Steele. »Majhna zvijača, a zelo koristna. Zvijače so sploh vse koristne... Zdaj pa pišite, Marvin. Kratak bom kolikor bo le mogoče. Nekatero podrobno te zgodbe so tako že protokolarane. Ponovil jih bom le na kratko. Torej...«

V sporazumu z višjimi oblastvi je tajna služba omogočila Rihardu Moravcu beg iz ječe. Od obsodbe, ki so jo zakrivila črna brat-

Kijevu je bil službeni sprejem. Na moskovski postaji so sprejeli odposlanstvo visoki zastopniki komisarijata za zunanjo trgovino in komisarijata (ministrstva) za zunanje zadeve, ki so sporočili pozdrave svojih šefov. Že prvi stik je napravil najboljši vtis in ves čas bivanja v Moskvi so bili naši predstavniki prijateljsko sprejeti.

Pogajanja so zato potekala zelo zadovoljivo. Kjerkoli so se pokazali različni nazori, je bilo po obojestranski dobri volji nazadnje zmerom doseženo polno soglasje. Sovjetski predstavniki so pri tem spet in spet naglašali svoje prepričanje, da bo uspeh trgovinskih pogajanj sam po sebi pomenil korak k popolni upostavitvi odnošajev med obema državama.

Poseben vtisk je na naše odposlanstvo napravil sprejem pri predsedniku sveta komisarijev in komisarju za zunanje zadeve Vjačeslavu Mihajloviču Molotovu, ki je vlane našega odposlanstva pogostil in se iskreno pogovarjal z njimi tri ure. Glavni vtisk iz tega razgovora je bil ta, da sovjetska Rusija prijazno gleda na napredek Jugoslavije in na njeno okrepitev in da želi, da Jugoslavija vztraja na potu svojega napredka. Molotov je še posebej poudaril željo za nadaljnji uspeh Jugoslavije tudi v bodočnosti ter ponovno izrazil svoje prijateljske občutke za Jugoslavijo in za jugoslovanski narod.

Pogajanja za gospodarske pogodbe so bila v komisarijatu za zunanjo trgovino, katerega šef Atanas Ivanovič Mikojan se je izkazal za odličnega poznavalca mednarodnih gospodarskih vprašanj. Zaključene in podpisane so bile pogodbe o trgovini in plovbi, o plačilnem prometu, ki obsega tudi kontingente glavnih predmetov bodoče medsebojne trgovine, in o ustanovitvi trgovinske agencije sovjetske Rusije v Beogradu in Jugoslavije v Moskvi.

Na povabilo vlade se je naše odposlanstvo udeležilo proslave 1. maja, ki je državni praznik sovjetske Rusije. Odkazali so mu častne prostore. Proslava je bila predvsem vojaškega značaja. Udeležba ljudstva je bila velikanska, saj šteje Moskva danes okrog štiri milijone prebivalcev.

Pred Stalinom in člani vlade je pod poveljstvom maršala Budionija, ki se je vojaško prijavil maršalu Vorošilovu, napravilo mimohod mnogo tisoč vojakov vseh vrst orožja. Največji vtisk so napravili oddelki motoriziranega težkega topništva in pa orja-

je, sem pazil na Moravca. Vedel sem, da je nedolžen. Izvedel pa sem od ravnatelja jetnišnice Larkina tudi, da je bil postopek Družbe črnih bratov rodil v njem blazno sovrašтво proti tem ljudem, da je njegovo življenje imelo le še eno željo, eno težnjo, namreč maščenje...

Slutil sem, da si bo v svobodi prizadeval priti v stike s črnimi brati. Precej jasno mi je tudi bilo, da se bo v to svrhu poslužil neke priložnosti, ki mu lahko te stike omogoči, namreč ladijskega tovora mamili, ki je predstavljal veliko vrednost, a o katerem črna bratja niso vedeli, kam je bil izginil...

Moravčeva svoboda bi mogla torej tudi nam služiti. Če bi Moravec lahko kar naravnost obiskal črne brate, bi bilo to lahko za nas in bi mi lahko kmalu polovili vso družbo, saj je bil Moravec stalno pod nadzorstvom in smo vedeli za vsak njegov korak. Toda do črnih bratov se ni dalo priti tako preprosto. Sklenil sem tedaj tudi, da bom jaz sam igral vlogo Moravca...

Seveda ni smel Moravec nikdar opaziti, da je bil njegov beg tako rekoč umeten. Še manj je smela to slutiti javnost. Če bi se bilo kaj takega začelo šušljati v javnosti, bi bili črna bratja pač takoj zasumili, da je bila za begom Moravca tajna služba, in bi se ne bili hoteli pogajati z Moravcem...

Podrobnosti načrta za beg, v katerega smo Moravca tako rekoč potisnili, so še zabeležene v zapisniku. Žal pa se ni načrt razvijal tako, kakor smo ga bili sestavili. Eden izmed jetniških paznikov, ki je razen ravnatelja jetnišnice edini vedel za ta načrt, je po naključju naletel na Moravca, o katerem je že mislil, da se mu je bil beg posrečil. Pri bor-

ški 100 tonski tanki. Zaključek je tvorilo blizu 1000 vojnih letal vseh vrst, ki so prekrila nebo nad Moskvo.

Odposlanstvo si je dobro ogledalo tudi Moskvo. Velik vtisk je nanj napravila gradnja prekopa Moskva—Volga, ki bo iz Moskve napravil pristanišče, v katero bodo sredi Rusije prihajale ladje z Belega in s Črnega morja. Občudovali so tudi načrt »Sovjetskega dvorca«, ki se gradi in bo gotov do leta 1942. To bo ena največjih palač na svetu. Visoka bo 412 m, torej za več kakor 100 metrov višja od Eiffelovega stolpa. Velika dvorana v tej palači bo mogla sprejeti 27.000 ljudi. Na odru dvorane bo lahko nastopila cela brigada vojakov. Proračunani stroški za palačo znašajo v naši vrednosti okrog 30 milijard dinarjev.

Odlično je speljana tudi podzemna železnica, ki je popolnejša od one v Parizu in Londonu. Zato pa so ruske železnice še precej zanemarjene. Tvarina je stara in izrabljena in največja hitrost vlakov je 50 km.

Ljudje so zelo skromno oblečeni. Tudi ženske. Toda puder, ličila in barvanje nohtov dobro poznajo tudi moskovska dekleta in žene. Stara ruska gledališka umetnost je tudi danes v Moskvi doma. Velika moskovska gledališča so vedno polna. V drami igrajo zdaj že nekaj mesecev zmerom z enakim velikim uspehom dve vojaški igri iz ruske zgodovine »Vojskovodja Suvorov« in »Feldmaršal Kutuzov«. V obeh se poveljujeta domoljubnost ruskega naroda in požrtvovalnost ruske vojske. V Veliki operi pa dajejo večer za večerom opero »Ivan Suzanjin«, ki slavi ljubezen in vdanost ruskega kmeta do domovine. Ob sijajni režiji nastopajo v zaključnem prizoru vojska, duhovništvo, procesije in narod ter sodelujejo v zaključnem zboru »Ruskaja zemlja« ob navdušenem ploskanju občinstva.

Kavarn v Moskvi ni, a plesnih zabavišč je dosti in modernega plesanja ne manjka.

Ljubeznivo in prisrčno je bilo tudi slovo našega odposlanstva. Komisar za zunanjo trgovino Mikojan je »za pot« vsakemu izmed njih poslal velik zaboj likerjev, vina in finih cigaret.

V Beograd je prispelo naše odposlanstvo 15. t. m. zvečer. Takoj po prihodu je načelnik odposlanstva dr. Djordjević podal zunanjemu ministru dr. Cincar-Markoviću pregledno poročilo, ki je, kakor se zadržuje, v vsakem pogledu zadovoljivo.

bi med njima se je zgodila nesreča, ki je paznika skoro stala življenje.

Še žalostnejša usoda je zadela naše ljudi, ki so morali potem igrati komedijo rešiteljev. Ko se je kmalu po Charlestownu pojavil za njimi neki drug avto, je hotel Moravec skočiti iz avtomobila. Da mu to preprečijo, ni preostalo drugega kakor čim hitreje gnati avto. In tako se je zgodila nesreča...

Dva izmed naših ljudi sta se smrtno ponesrečila. Moravec, ki je ostal edini brez hujših poškodb, je brez sledu izginil. Vsi naši napor, da bi ga našli, so ostali neuspešni. Kako smo ga potem odkrili s pomočjo pogumne mlade dame Doroteje Staplesove, ki je zdaj tu med nami, ne spada v to zgodbo. Od tega časa smo ga spet nadzorovali. Tudi njegovo pošto, ki jo je odpošiljal in dobival, smo pregledovali. Na ta način smo bili poučeni o njegovih pogajanjih s črnimi brati. Steele se je v stolu naslonil in prekrižal roke na prsih.

»Nato pa je prišla ura, ko smo se morali Moravca polastiti, da sem lahko jaz dalje igral njegovo vlogo. Dogodek v hotelu Brewsterju je vsem navzočnim znan. Ker so imeli moji ljudje strogo navodilo, da naj po možnosti ne nastopajo s silo, zlasti da naj ne streljajo, je prišlo do navidezno sramotnega poraza oblasti. Skoro nam je bil Moravec spet ušel, tedaj pa se mi je s pomočjo mojega avta posrečilo prehiteti ga in ga ujeti.

Casopisi pa so potem po naših naredbah prinesli vest, da je Moravec ušel. Tako sem potem jaz precej maskiran šel v gnezdo črnih bratov, kakor se je bil Moravec dogovoril z njimi. Vedel sem, da ga izmed črnih

Zemlja se nekoč ne bo več vrtela okoli svoje osi

Sin znanega angleškega učenjaka Darwina je že davno izračunal, da se zemlja vrti čedalje počasneje okrog svoje osi. Na podlagi te ugotovitve lahko izračunamo, kdaj se bo zemlja ustavila. Po računih Darwina izgubi zemlja v 2000 letih 10 sekund na hitrosti vrtenja. Učenjak je ugotovil, da vpliva luna na našo premičnico tako, da se vrti čedalje počasneje.

Isti učenjak je izračunal, da se je zemlja pred milijardami let vrtela šestkrat hitreje,

tako da sta bila dan in noč po 4 ure dolga. Torej bo v bodočnosti na polovici zemlje vedno noč, na drugi polovici pa stalno dan, ko se zemlja ne bo več vrtela okrog svoje osi. To se bo zgodilo po Darwinovih računih čez pet bilijonov let, toda le, če bo luna vplivala tudi nadalje na zemeljsko površino enako kakor zdaj. V tem času se tudi v vesoljstvu lahko še marsikaj zgodi in morda čez pet bilijonov let zemlja sploh ne bo imela več svoje spremljevalke lune.

Kukavice tudi med žuželkami

Da leže kukavica jajca v tuja gnezda, je splošno znano. A tudi med žuželkami imamo takšne živalce, med katere spada majevka. Ko majsko solnce izvabi iz zimskega spanja na tisoče cvetic, nastopi tudi za zločinsko majevko njen čas. Neznatna živalca, ki meri komaj poldrugi centimeter, zleze iz svojega zimskega zavetišča. Kmalu se samica odpravi na pot, da po svoje poskrbi za čim številnejši zarod. Živalca si med cveticami izbere tisto, ki ima na vrhu bohoten cvet in kamor priletavajo čebele po med. Ob vznosju takšne rastline si samica majevka izkoplje jamice in leže vanje do 4000 jajčec. Ko je to opravljeno, pokrije svojo zalego s peskom in odide. Že čez nekaj tednov se izležejo iz jajčec ličinke, drobna bitijca, ki merijo komaj po en milimeter. Imajo pa krepka grizala in dobro razvite kaveljčke na nožicah, ki omogočajo ličinkam, da lahko splezajo po stebelu na vrh rastline, ob kateri so prišle na svet.

Zgoraj pri cvetu se postavi ličinka na prežo. Včasih mora dolgo čakati, toda naposled se pojavi na robu cveta čebela. Ličinka niti za trenutek ne okleva. Z drznim skokom plane na čebelo, oklene se njenih dlačic in se da prenašati po zraku, ne da bi čebela kaj vedela o tem. Na ta način prispe ličinka h gnezdišču čebele. Toda zdaj še ni čas, da bi opravila svoje delo, čebela ni še do vrha napolnila svoje shrambe. In tako na-

pravi ličinka majevke držeča se trupla čebele, še marsikako romanje skozi ozračje, dokler ne napoči veliki trenutek. Čebela se pripravljala, da bi legla jajce. Ta čebela, kar je treba povedati, ne spada k čebelam, ki sestavljajo svoje države in ki so v službi ljudi. Od 8000 raznih vrst čebel, ki žive v prirodi, je le malo, ki bi mnogoštevilno živele v svojih državah. Največ je takih, pri katerih si vsaka samica zase in za svoj zarod zgradi gnezdišče. Tudi ta čebela, ki nosi sedaj s seboj ličinko majevke, si je kje v zemlji izgrebla svoje gnezdece in si ondi uredila nekaj celic, ki naj bi se v njih razvili njeni otroci. Zdaj je torej že tako daleč, da je ena izmed teh celic polna medu. Čebela zleže jajčece v med, ki naj bi dotlej plavalo na medu, dokler se ne izleže ličinka čebele. Toda prav takrat, ko čebela zleže jajčece, plane ličinka majevke na jajčece in se na njem drži s svojimi ostrimi krempljci kakor na plavajočem čolniku, in prav zadosti prostora ima na njem. Če bi se ličinka majevke ne držala tega jajčeca, bi padla na dno in utonila v medu. Ničesar hudega sluteča čebela mati na zapre celično hišico, da bi bilo njeno jajčece na varnem zaradi raznih sovražnikov.

Roparica, ki je v njej, opravi v kratkem času mnogo dela. S svojimi ostrimi grizali pregrize lupinico jajčeca in požre vsebino.

bratov res pozna le Walker. Imel sem srečo, da je bil Walker odpotoval. Ko sem šel v sršenje gnezdo, ne da bi bil vedel kam, sem bil prej seveda že vse uredil, kako se bo dalo priti Družbi črnih bratov na sled. Pri pogajanjih s črnimi brati zaradi ladijskega tovara, pri čemer bi jim jaz povedal skrivališče tovara, oni pa bi mi preskrbeli potni list za tujino, sem stavljal predlog, ki naj bi mi jamčil, da me črni bratje ne bodo speljali na led...

Tako sem navedel Ralfa Hollistra, češ da ta ve, kje je tovor. Ta da bi jim vse povedal potem, ko bi se moja zadeva že rešila. Niso mi verjeli. Povedal sem jim Hollistrovo telefonsko številko. Na isti številki pa je čakal inspektor Clapp. Ko je eden izmed črnih bratov, bil je to Merrivale, iskal po telefonu Hollistra, je dobil od Clappa odgovor, da Hollistra ni več tam. Seveda je Clapp takoj ugotovil, odkod se je črni brat oglasil. Tako, vidite, se je razkrinkalo gnezdišče črnih bratov...

Merrivale se ni mogel premagati, da ne bi bil vzkrilnil. Njegov vzdih je bil kakor glas ulovljene zveri.

»Toda, gospod Steele,« je rekel Moravec, »kaj pa če bi bil Merrivale previdnejši in bi ne bil iskal Hollistra po svojem telefonu, temveč iz kake javne telefonske govornice?«

Steele je resno prikimal. »Res je tako. Računali smo tudi s tem, toda hkratu smo bili prepričani, da bi bil v tem primeru poiskal kakšno telefonsko govornico v bližini hiše. Moji ljudje bi v tem primeru prišli vsaj bliže k hiši črnih bratov in bi pač morali vnetje iskati... Nevarnejše bi bilo zame, če

bi bil Merrivale sploh odklonil mojega zagonetnega Hollistra in bi ga ne bil iskal po telefonu...«

»In če bi se to zgodilo?« je vprašala Doroteja Staplesova in njene oči so bile polne strahu.

»Za ta primer sem imel še neko orožje. Ne da bi ga bil rad uporabil, ker bi bili pri tem trpeli tudi nedolžni. To nevarno orožje je bila majhna količina cezija, skritega v ponarejeni žepni svetilki. Cezij je, kakor morda veste, strašno razstrelivo, če pride v zvezo z vodo. Če bi bil prisiljen uporabiti cezij, bi bila nastala eksplozija, katero bi bili morali opaziti daleč naokoli...«

Potem sem imel še majhno bombo z mešanico gazolina in kerozina. Ta predmet sem vrgel skozi okno. K sreči se ni užgal. Tega niso črni bratje našli pri meni, ker sem jim ga na zviti način skrnil.

Vsak ogenj, ki bi bil nastal zaradi cezija ali zaradi male bombe, bi bil javljen tajni službi, ki bi potem preiskala okolico požara! Vidite pa, da se teh skrajnih sredstev ni bilo treba poslužiti. Igral sem tvegano igro, pa sem jo dobil.

Steele je globoko zajel sapo in pogledal Moravca. »Vi to najlaže razumete, gospod Rihard Moravec, kajti tudi vi ste na svoj način igrali tvegano igro...«

Steele se je smehljaj, ko je opazil, kako je roka Doroteje Staplesove poiskala Moravčevo roko...

»Tudi vi, gospod Moravec, ste dobili svojo tvegano igro,« je pripomnil Steele in veselo pogledal oba mlada človeka.

K O N E C

RADIO

LJUBLJANA

od 26. maja do 2. junija

Nedelja, 26. maja: 8: Nedeljski jutnji pozdrav. — 8.15: Operni trio. — 9: Napovedi, poročila. — 9.45: Verski govor (dr. Ignacij Lenček). — 10: Radijski orkester. — 11.30: Nastop deklisnega zbora II. drž. realne gimnazije v Ljubljani. — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Jurmanovi harmonikarji. — 14: Musorgski-Ravel: Slike z razstave, simfonična suite (plošče). — 16.30: Pol ure za dijake. 17: Kmetijsko predavanje. Zdravstvo živali in hlevov (inž. Fr. Riegler). — 17.30: Zbor primorskega društva »Sloge« iz Kranja. — 18.30: Pomladni sprehod (plošče). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Vojvodinci v času velike selitve Srbov (dr. Jovan Radonjić iz Beograda). — 19.40: Objave. — 19.50: Prenos šmarinic iz trnoveške cerkve. — 20.30: Radijski orkester. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Zvezde in zvezdniki (plošče).

Ponedeljek, 27. maja: 7: Jutnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Poskočni napevi (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Zdravstveno predavanje: Preobčutljivost telesa (dr. Božena Zajc-Lavričeva). — 18.20: Iz Jankovčevih oper (plošče). — 18.40: Mesečni slovstveni pregled (prof. Fran Vodnik). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Prosvetno delo »Seljačke sloge« (Rudolf Herceg iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 19.45: Več manire — pa brez zamere (Fr. Govekar). — 20: Dvorak: Slovanska rapsodija. — 20.15: Nastop delavskega glasbenega društva »Zarje« (prenos iz Delavske zbornice). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Torek, 28. maja: 7: Jutnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček

veselih zvokov (plošče). — 11: Šolska ura: Pokrajinska oddaja: Celje nekoč in zdaj. Izvajali bodo učenci (-ke) I. deklisne ljudske šole iz Celja. Vodil bo Fran Roš. Pevske točke bo dirigiral skladatelj Ciril Pregelj. — 12: Bolgarske resne in vesele (plošče). 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Nastop učencev orglarske šole. — 18.40: Vrhunec sreče: ljubezen (Fran Terseglav). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Osebnost Novice Cerovića, junaka iz Mažuraničevega »Small Age« (Novica Šaulić iz Beograda). — 19.40: Objave. — 19.50: Gospodarski pregled (Drago Potočnik). — 20: Novi glasovi. Nastopijo: Franja Senegačnikova (petje), Lipušček Janez (petje), Jelenčeva Olga (klavir), vsi gojenci drž. konservatorija v Ljubljani. — 21.15: Radijski orkester. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Orglice in harmonika (Fran Petan in Avgust Stanko).

Sreda, 29. maja: 7: Jutnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Nekaj lažje komorne glasbe (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Koračnice slavnih skladateljev (plošče). — 14: Poročila. — 18: Mladinska ura: a) O potresih (prof. Šlebinger). b) Kaj pravita znanost in tehnika (prof. Adlešič). — 18.40: Delavec in narod (Rudolf Smersu). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Predavanje inspekcije narodne obramba. — 19.40: Objave. — 19.50: Rastline roparice (dr. Maks Vraber). — 20: Mladinski zbor »Zvonček«. — 20.45: Pesnice iz zvočnih filmov. — 21.15: Solistični koncert: Violončelo (Karola Jerajeva) s spremljevanjem klavirja (prof. Šivic). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Slovenske narodne s spremljevanjem harmonike (pela bo Poldka Zupanova, spremljal Avgust Stanko).

Četrtek, 30. maja: 7: Jutnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Izlet v tuje kraje (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski šramel. — 14: Poročila. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Sloveščina za Slovence (dr. Rudolf Kola-

rič). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Kako smo našli najstarejši rokopis narodnih pesmi (dr. Gerhard Gezman iz Beograda). — 19.40: Objave. — 19.50: Deset minut zabave. — 20: Akademski pevski kvintet. — 20.45: Reproduciran koncert simfonične glasbe: Smetanova »Moja domovina«. 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Petek, 31. maja: 7: Jutnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 11: Šolska ura: Mladina na našem Jadranu na izletih in letovanjih (Viktor Pirnat). — 12: Korošci koroške pojo (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 14.10: Tedenski pregled Tujsko-prometne zveze. — 18: Ženska ura: Pogovor v gospodinski posvetovalnici (Helena Kelharjeva). — 18.20: Citraške točke (plošče). — 18.40: Francoščina (dr. St. Leben). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Levstik Fran, slovenski pisatelj kot časnikar (Ruda Jurčec iz Ljubljane). — 19.40: Objave. — 19.50: Prenos šmarinic iz trnoveške cerkve. — 20.30: Skladbe Jenka, Parme in Vidovića (radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Valček Johana Straussa (plošče).

Sobota, 1. junija: 7: Jutnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 10: Otvoritev ljubljanskega velesaja in prenos prome-nadnega koncerta. — 12: Druga za drugo se plošče vrtijo. — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Druga za drugo se plošče vrtijo. — 14: Poročila. — 17: Otroška ura: Pavlihovala srečka, lutkovna igra. 17.50: Udovičeva in Laušetova (plošče). — 17.50: Pregled sporeda. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Dekanija Kozje v šmarnskem okraju. (prof. dr. Viktor Tiller). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 20: Zunanjepolitični pregled (dr. Kuhar). — 20.30: Vombegar: Nazaj k naravi. Vesela zvočna igra (veseli in žalostni dogodki iz življenja Jake Smodlake in njegovih). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Hkratu pa se izvrši nekaj čudnega: medtem ko ličinka majevke golta jajčece čebele in si s tem prav za prav uniči svoj čolnic, se sama spremeni v bitje, ki zna plavati. Pref je bila vitka in majhna, zdaj pa je debela

in okorna. Ličinka plava po sladki vsebini, dokler vse ne požre. Nato se ličinka zabubi. V tem stanju pa ne potrebuje nobene hrane več. Nazadnje, ko je čas za to, zleze iz celice namesto čebele dorasel hrošč majevke.

Dolga je vrsta ovrženih zgodovinskih laži

V zgodovino se je vrinilo mnogo neresnic, ki jih ni mogoče več izkoreniniti. Slepno verjamemo na primer, da je Krištof Kolumb odkril Ameriko in da je stari Grk Diogen živel v sodu. Izkazalo se je pa že davno, da je vse to neresnično.

Ali je mogoče še trditi, da je Termopilski prehod lahko branilo le 300 Spartancev? Po najnovejših preučevanjih je zanesljivo ugotovljeno, da je bilo potrebno najmanj 12.000 vojakov, če bi hoteli ohraniti ta prehod.

Mnoge zgodovinske neresnice so prešle v zgodovino tako, da so jih stalno ponavljali. Tako so prešle v zgodovino tudi pripovedke, ki jim dandanes še vedno verjamemo. To velja na primer glede razsipnosti Kleopatre. O nji so trdili, da je raztapljala bisere v vinu in kisu, toda povsem jasno je, da bisere ni mogoče topiti v kisu, še manj v vinu.

Prav tako je pripovedka, da je skromni starogrški modrijan Diogen stanoval v sodu. Ta zgodba je baje nastala tako, da je eden izmed Diogenovih sovražnikov napisal: »Takšen človek bi moral stanovati kakor pes.« Zelo čudno pa je, da je prav zaradi tega slabega mnenja dobil Diogen v zgodovini sloves prijetnega in skromnega človeka.

Marsikdo ne ve, da je povsem izmišljeno junaštvo o švicarskem junaku Viljemu Tel-

lu. Viljem Tell ni mogel biti junak, ker do sled je niso mogli ugotoviti, da je kdaj živel pod tem imenom kak človek v Švici.

Tudi številni Homerjevi sicer izredno krasni spisi nimajo zgodovinske podlage. Tako Troja ni bila nikdar oblegana, a Helena, kateri je dvoril Paris, bi morala biti na podlagi Homerjevih trditev stara tedaj že okrog 60 let.

Ali je Krištof Kolumb bil v resnici prvi, ki je odkril Ameriko, je že dalje časa sporno znanstveno vprašanje. Toda četudi mu to pustimo, vendar ne smemo trditi, da je bil iznajditelj slovitega »Kolumbovega jajca«. Jajce je postavil pokoncu florentinski arhitekt Brunellesco Filippo, ki je umrl leta 1446. Slavni arhitekt je hotel s tem dokazati, da lahko uravnovesi velike oboke stolnice v Florenci.

Še dandanes govorimo o prekrasnih visečih Semiramidinih vrtovih v Babilonu. Resnica pa je, da ti vrtovi niso bili nikdar viseči. To so bile le ravne ploskve na strešnih terasah, zasajene z drevesi in cveticami. Teraso so počivale na močnih stebrih in obokih.

Stalno tudi še ponavljajo zgodovinsko neresnico, da je francoski kralj Karel IX. v grozni šentjernejski noči (od 23. na 24. av-

gusta l. 1572) streljal na Hugenate, čemur je dognano, da se Karel IX. osebno ni udeležil klanja v šentjernejski noči.

Še vedno velja tudi angleška kraljica Elizabeta za izredno mило in nežno, ugotovljeno pa je, da je v napadih besnosti divje brcala dvorne dame in svoje ljubčke.

Zgodovinska zmeta je tudi, da je v gradu Bloisu na Škotskem na kamenitem tlaku še vedno viden krvav madež, kjer je bil umorjen David Rizzi, tajnik in ljubček Marije Stuartove. Dobro poučeni ljudje pa vedo, da ta madež od leta do leta obnavljajo z rdečo barvo. Potreben je zaradi tujcev, ki prihajajo tjakaj in hočejo videti čim več znamenitosti.

× **Po ameriških računih stane vojna vsak dan blizu pet milijard dolarjev.** Ameriška velebanka National City Bank je pred nekaj tedni skušala izračunati, koliko stane današnje vojskovanje. Med vojne izdatke pa je štela le res naravnost za vojaške potrebe izdani denar ne glede na izgube, ki jih trpita, trgovinska mornarica in mednarodna trgovina, in pa brez ozira na škodo, ki je bila povzročena z zasedbo Poljske, Danske, Norveške. Ameriška banka je izračunala, da so preračunani stroški za vojskovanje v l. 1940: v Angliji na 12.8 milijarde dolarjev, v Franciji na 7.4 milijarde dolarjev in v Nemčiji na 13.6 milijarde dolarjev, skupno torej na 33.8 milijarde dolarjev. Na en dan pride 90 milijonov dolarjev ali v naši vrednosti štiri milijarde 950 milijonov dolarjev (okroglo pet milijard dolarjev).

× **Padel je vojak, ki se je rodil ob urli sklenitve miru l. 1918.** Dne 11. novembra l. 1918. se je ob 11. dopoldne, ko so zvonovi oznanili mir, rodil v Chertseyu v Angliji fantek. V spomin na njegovo rojstno uro so

Iz naših delavskih krajev

Članstvu NSZ

sporočamo, da rabi uprava Vojnotehničnega zavoda v Kragujevcu sledeče kvalificirane delavce:

150 ključavničarjev,
150 preciznih strugarjev,
10 mehanikov,
10 električarjev,
6 motorovodij, od teh dva za Diesel motorje.

Pogoji za sprejem, oziroma za vlaganje prošnje so:

starost od 18. do 40. leta,
izjava prosilca, da se podredi vsem predpisom in naredbam, ki veljajo v pogledu dela, reda in discipline v Vojnotehničnem zavodu.

Potrdilo o dovršenem pomočniškem izpitu, krstni list, npravstveno spričevalo itd.

Kdor reflektira na službo v omenjenem zavodu, naj se oglasi v tajništvu NSZ, kjer bo dobil podrobna navodila za vložitev tozadevne prošnje, a najkasneje do 30. maja 1940.

Ljubljana

Ljubljana. Seja ljubljanske podruž. NSZ se bo vršila v petek 24. maja 1940. ob 6. uri v prostorih tajništva NSZ v Delavski zbornici.

Novo mesto

Vse tovariše ponovno prosimo, da pravočasno plačujejo članarino, ker le na ta način je dana možnost rednega obračuna. Podružnica bo odslej redno imela vsako nedeljo enega odbornika na razpolago v sobi Sokolskega doma v Novem mestu od 10. do 11. ure.

Prihodnja redna seja podružničnega odbora bo zopet prvo nedeljo v juniju. Vse odbornike prosimo, da se te seje sigurno udeležijo. Na tej seji bomo razpravljali o ustanovitvi podružnice v Prečni.

Namesto prvomajske proslave smo priredili 5. maja krasno uspelo veselico. Vsem, ki so pripomogli k takemu odličnemu uspehu, se najlepše zahvaljujemo. Posebno se zahvaljujemo tovarnarju g. Pencu za veliko naklonjenost. Zimska doba je za nami in poletje je tu, čas dela! Tesno se oklenite naše podružnice in pripeljite v strokovno organizacijo še ostale neorganizirane delavce. Priporočajte povsod »Novo Pravdo« in jo tudi zahtevajte v vseh lokalih, kamor zahajate. Kolikor več težkih borb bomo izvojevali, toliko večja bo naša notranja sila in uspehi organizacije bodo pomnoževali naše vrste. Kupujte samo pri trgovcih, ki so nam pozimi pomagali, zahajajte v lokale, v katerih je naš časopis, da se boste s tem oddolžili vsem, ki stoje nam ob strani in ki so nas pozimi gmotno podpirali.

Občina Šmihel-Stopiče je ena največjih občin v dravski banovini in je banska uprava že predvidevala za ta zdravstveni okoliš nastavitve zdravnika. Vprašanje nastavitve pa se ne premakne z mrtve točke in si bomo morali pomagati s podbiši, s katerimi bomo zahtevali razpis zdravniškega mesta. Ravno tako je potreben pri ekspozituri OUZD še en zdravnik, ker se industrija v našem mestu vedno bolj širi in zna na mah samo v eni tovarni pričeti z delom 600 do 800 delavcev. Stanovanjske kolonije pa bodo slej ko prej razširjene vse proti Gotni vasi in Šmihelu.

Navijalcev cen tudi pri nas v Novem mestu ne manjka. Zato prosimo vse članstvo, da jih javlja na pristojno mesto, ker o obstoječem odboru za pobijanje cen ni ne duha ne sluha. Merodajnim oblastem pa priporočamo uvedbo kontrole mleka, ker je denar žuljavih delavčevih rok ravno toliko vreden, kakor mogotčev dinar. Mlačne vode imamo v Novem mestu dovolj in je ne bomo več kupovali kot mleko.

Inspekcijo dela v Ljubljani prav vljudno vabimo, da si enkrat ogleda v najrazličnej-

ših obratih delo vajencev, kjer bo spoznala način njihovega vsega obžalovanja vrednega položaja. Radi priznamo, da je od strani delodajalcev nekaj izjem, a vse te izjeme potrjujejo vendar pravilo o skrajno žalostnem stanju ubogih vajencev.

Pri nas obstoja društvo Protituberkulozna liga (Gorjanci), kjer je včlanjenih večina naših tovarišev iz podružnice NSZ. Vsem je znano, koliko dobrega in koristnega je storila Protituberkulozna liga vsem, ki so njene pomoči potrebovali. Protituberkulozni teden traja od 19. do 25. maja. Ta dan žrtvujte eno uro v prid gorjanski Ptbc ligi. Naš podružnični blagajnik bo pobiral darove v nedeljo, dne 26. maja v Sokolskem domu od 10. ure dalje in Vam priporočamo, da napravite napram ligi svojo dolžnost, kolikor morete po skromnih močeh.

Žriav-Črna

Proročila sta se tov. Valter Franc in gospodična Pavla Jančarjeva. Zelimo obilo sreče!

Jesenice

Knjižnica Narodne strokovne zveze na Jesenicah je odprta vsak petek od 19. do 20. ure, na kar opozarjamo obiskovalce ter jih prosimo, da se poslužujejo knjižnice.

Medvode

Razvitje prapora. V zadnji številki smo prinesli poročilo o slavnostnem razvitju prapora ob priliki 15letnice obstoja podružnice NSZ v Medvodah. Po neljubi pomoti je izostal iz poročila pozdravni govor predsednika centrale tov. Tineta Zupana, ki je z lepim idejnim in bodrilnim govorom mnogo pripomogel k sijaju cele prireditve, za kar je žel obilo pohvale.

Orožne vaje in prejemki delavstva

Iz spodnje razsodbe je razvidno, da ima delavec pravico, če je vsaj leto dni zaposlen pri istem podjetju, tudi do večkratne štiriteenske mezde. To pa v tem slučaju, če je večkrat vpoklican na orožne vaje.

Ker so se gotova podjetja in se še sedaj upirajo izplačevanju mezde delavstvu, ki gre večkrat na orožne vaje, jih s spodnjo razsodbo opozarjamo, da je delavstvo upravičeno do večkratnega izplačila.

Pl 1341-39-2

S O D B A

V imenu Nj. Veličanstva kralja.

Okrožno kot prizivno sodišče v Ljubljani je pod predsedstvom s. o. s. Orožna, v navzočnosti s. o. s. dr. Grobelnika in s. o. s. Baričeve kot sodnikom v pravdi tožnika Bedine Ivana, Primskovo 152 po dr. Vilfanu J., odvetniku v Kranju, zoper Krč Franca, Klanc pri Kranju, po dr. Šilerju in odvetniku v Kranju radi din 1050 vsled priziva obeh strank zoper sodbo o. s. v Kranju od 21. decembra 1939. P. 897-39-3, potem ko sta se stranki odpovedali ustni prizivni razpravi v nejavni seji razsodilo:

Prizivu tožnika se ne ugodi.
Prizivu toženca se ugodi, pobijana sodba tako spremeni, da je toženec dolžan plačati tožniku 400 din s 5 odst. obrestmi od 7. X. 39. dalje v 15. dneh kot izvršbo.

Obrazložitev.

Oba priziva uveljavljata pravno pomotnost, in predlaga priziv tožnika, da se tožbenemu zahtevku v celoti ugodi, priziv toženca pa, da se tožbeni zahtevki zavrne.

Priziv tožnika ima prav, da službeno razmerje vsled (prvih) orožnih vaj ni bilo prekinjeno. Iz besedila §-a 221 o. z. ne sledi, da orožne vaje službeno razmerje prekinejo niti nikjer drugje nikako zakonito določilo, sicer pa bi bilo socialno krivično, in proti intencijam zakona, da naj vsled izjemnih razmer, ko država rabi vojno silo, trpi socialno šib-

kejši t. j. službojemalec, ne pa službodajalec. Zato je prisoditi tožniku še din 450 in za tri tedne drugih orožnih vaj, ko je 1 teden kot nesporno, že dobil plačan, torej din 600 za prve orožne vaje skupaj din 1.050.

Pač pa si mora tožnik pustiti uračunati odgovarjajočo naknado, ki jo je med časom prejel od države. To določa § 221 o. z. Nesporno je med strankama, da je tožnik dobil pri vojaki dnevno din 3 za stanovanje, ter za hrano vredno din 7 na dan. S temi prejemki si je prihranil izdatke, ki bi jih imel, če bi bil pri vojaki. Zato je tožniku uračunati din 600, ki predstavljajo naknado, ki jo je tekom dveh mesecev orožnih vaj prejel od države.

Torej tožniku gre din 1.050 manj din 600 kar znaša din 450.

Izrek o pravnih stroških se opira na § 445-1 cpp, o prizivnih stroških na §§ 143. 152 cpp. Ljubljana, dne 16. decembra 1939.

Franc Orožen, l. r.
vodja pisarne.

Mezdna gibanja Stavbna stroka

Druga poravnalna razprava v sporu med stavbnim delavstvom in delodajalci stavbne stroke je žal končala brez uspeha in ni bil dosežen sporazum. Vsa dokazila zastopnikov strokovnih organizacij za povišanje mezd so ostala brezuspešna, kljub temu, da je pristala banska uprava na povišek mezd za banovinska dela, a samo v primeru, če se doseže sporazum. Delodajalci pa so kljub izjavi kr. banske uprave sporočili, da so pripravljene pristati na povišek plač za 50 par na uro, kar predstavlja komaj 13 odst. povprečni povišek napram plačam od 1. julija 1938. Dasi je draginja samo tekom zadnjega leta narasla za 25 odst. To svoje stališče utemeljujejo z dejstvom, da za državna javna dela ne dobe nikakega pribitka.

Stavbinsko delavstvo se nahaja v obupnem in nevzdržnem položaju, saj je edino, ki kljub občutnemu porastu draginje ni dobilo še nikakega poviška. Res ima sedaj stavbinsko delavstvo proste roke za ostrejšje ukrepe in celo s stavko, vendar želi upoštevajoč sedanje težke razmere doseči rešitev in primerno zvišanje plač mirnim potom, da bi se tako jačila državna notranja moč. Kolikor nam je znano, bi bil potreben povišek v znesku din 500.000 za vsa državna javna dela, ki se sedaj izvršujejo. Za nadaljni razvoj rešitve tega nujnega delavskega vprašanja je bil od strani delodajalcev konkretiziran sledeči predlog:

1. s takojšnjo veljavnostjo naj se plača v prvih treh razredih zviša za 50 par; za delavce v I. razredu za 65 par (z izjemo državnih del),
2. gradbena dela industrije v III. razredu naj se uvrste v II. razred,
3. z veljavnostjo od 1. septembra 1940 naj se zvišajo mezde v I., II. in III. razredu za nadaljnjih 25 par,
4. od 1. septembra 1940 dalje veljajo nove mezde tudi za državna javna dela,
5. če bi v tem času (do 1. septembra 1940) draginja občutno narasla, se pristopi k pogajanjem za nadaljni povišek mezd. Osebnosti najrazličnejših delodajalcev ne smejo v tako važnih vprašanjih biti merodajne pri reševanju krize, ki je nastala vsled narasle draginje. Dolžnost delavstva je pomagati samemu sebi, a ne delodajalcem, ki imajo dovolj sredstev na razpolago, da dosežejo primerne spremembe v tozadevnih pogodbah.

Časi so resni

Časi, v katerih živimo, so resni. Neizogibne so zahteve varnosti države, kar je daleč nad zahtevami in potrebami posameznikov. Prepričan sem, da ni potrebno o tem prepričevati državljanov Jugoslavije. Prav tako sem prepričan, da ni potrebno noudarjati, kaj je naša dolžnost v teh dneh, ker je tu sijajna in slavna tradicija, kako znajo sinovi te države služiti domovini.

General Nedić

Uredba o pomožni vojski državne brambe

V »Službenih novinah« je izšla uredba ministrskega sveta, ki določa, kako je urejena pomožna vojska državne brambe. Ker je ta uredba zelo važna, naj podamo nekaj glavnih določil o nalogah in ureditvi te pomožne vojske, ki naj bi v času nevarnosti pomagala braniti domovino doma s svojim delom.

V pomožno vojsko spadajo vsi moški državljani Jugoslavije, sposobni za umsko delo, od dovršenih 16 do dovršenih 70 let, za telesno delo pa od 16 do 65 let starosti. Izvzeti so tisti, ki so vojaški obvezniki.

V pomožno vojsko spadajo tudi tisti vojaški obvezniki, ki so oproščeni vojaške službe zaradi važnega dela, ki ga opravljajo. Vsi ti so prevedeni v pomožno vojsko in ostajajo pri svojem delu. Pri tem se jim njihova služba šteje, kakor bi bili v vojaški službi. To ostanejo, dokler so potrebni v tej službi. Kako hitro njihovo delo ni več potrebno, bodo zbrisani iz vrst pomožne vojske in vrnjeni vojaški sili.

Kdor je starejši ko 70 let, pa je še sposoben za službo v pomožni vojski, je lahko sprejet v pomožno vojsko kot prostovoljec, če izrazi to željo.

Pomožna vojska se uredi po potrebi. Z uredbo bodo izdana posebna določila o odgovornosti obveznikov te pomožne vojske. Za tiste obveznike pa, ki so sicer vojaški obvezniki in pridržani pomožni vojski, ostanejo v veljavi kazenska določila kakor za vse druge redne vojaške obveznike. Če obveznik pomožne vojske v službi izgubi življenje ali pa se njegova sposobnost za delo zmanjša, bo zapisan kot žrtev vojne in postane vojni invalid.

Pomožna vojska ima tri pozive. Prvi poziv obsega: upravno in strokovno osebje in strokovne uradnike v industriji, obrti, gozdarstvu, rudništvu, prometu, zidarstvu in zdravstvu. Drugi poziv: kmetovalce, ki od kmetijstva žive, in kmetijske in živinorejske strokovnjake vseh vrst. Tretji poziv so vsi drugi obvezniki. Za srednješolsko mladino (dijaštvo iz gimnazij, meščanskih in trgovskih šol) bodo potrebni tečajni prirejeni s soodelovanjem in pod nadzorstvom oblastev. Pomožna vojska se kliče v mobilnem in vojnem stanju. Klicati pa jo je mogoče tudi v pripravnem stanju za vsa javna dela.

Tuji državljani nevtralnih in zavezniških držav, ki stalno prebivajo v naši državi, so tudi podvrženi obveznemu delu za državno obrambo, kolikor to ne nasprotuje mednarodnim pogodbam.

Prvem pozivu pripadajo delavci in nameščenci po zgoraj omenjenih podjetjih ter bodo delali v industrijskih in obrtnih podjetjih, ki so potrebna državni obrambi, po osem ur na dan. Vsak obveznik prvega poziva dobi svoj delavski raspored ter bo po svoji strokovni sposobnosti še v rednem stanju vpisan v imenik podjetja, delavnice ali rudnika, v katerem bo moral delati po vojnem delavskem razporedu. Pri tem bo v prvi vrsti zaposlen vsak v tisti stroki, kjer je važen delati. Ta raspored mora biti sporočen vsakemu obvezniku po občinskem oblastvu, ki to zapiše v delavsko knjižico.

Kakor hitro je razglašena državna mobilizacija, morajo vsi obvezniki prvega poziva, ki so dobili vojni raspored za podjetja, ki so potrebna državni obrambi, v 24 urah oditi na svoja mesta in se zglasiti pri starešini tvornice, odnosno podjetja, kjer morajo delati. Njemu morajo pokazati svoje vojne delavske razporede. Za pot na svoja delovna mesta imajo delavci brezplačno vožnjo kakor obvezniki redne vojaške sile. Delavska knjižica je v tem primeru listina za brezplačno vožnjo. Obveznikom prvega poziva, ki bodo klicani na delo, pripada taka plača kakor drugim delavcem njihove stroke in sposobnosti. Obveznikom vojaške sile, ki so prevedeni v pomožno vojsko, pa ta nagrada

ne pripada, če delajo v državnih in drugih javnih podjetjih ali so zaposleni pri delih, ki jih vrši država ali kako samoupravno telo. Za obveznike prvega poziva, ki služijo v pomožni vojski in za njihove družine veljajo določila zakona za zavarovanje delavcev in drugih zakonov v korist delojemalcev. Izvzeti so le tisti vojaški obvezniki, ki služijo v pomožni vojski in ne prejemajo plačo.

V drugem pozivu so obvezniki, ki so po poklicu kmetje, ki od kmetovanja žive. Drugi poziv kot delovna sila za državno brambo spada v pristojnost kmetijskega ministrstva. Naloga drugega poziva je, skrbeti za potrebno delovno silo, da bi bila zemlja čim bolj obdelana in da bi se pridelalo čim več živeža za ljudi in čim več krme za živino. Ta poziv je tudi nekaka rezervna delovna sila pri drugih delih za državno brambo, na primer za popraviljanje cest, železnic, telefonskih in brzojavnih naprav, rečnih nasipov in podobnega. Delovni čas teh obveznikov se določa po važnosti in nujnosti. Tudi ti obvezniki imajo svoj raspored. Vsi obvezniki drugega poziva v mobilnem in vojnem stanju so državi na razpolago s svojo delovno živino, ki je sposobna za delo, s svojim orodjem, vozili in drugimi. Za porabo živine, vozov in kmetijskega orodja bodo dobili odškodnino. Dokler traja mobilno in vojno stanje, se obvezniki drugega poziva ne smejo odstraniti iz kraja, kjer prebivajo, ne da bi bili to poprej sporočili občinskemu oblastvu. Zaradi uspešnega dela bodo urjeeni v tem pozivu posebne desetine, vodi in čete. Desetine imajo deset do petnajst obveznikov, vodi dve do štiri desetine, čete pa dva do štiri vode. Čete so urejene po občinah, odnosno po mestih. Za kmetijska dela se morejo klicati tudi ženske med 17. in 50. letom starosti, ki stalno prebivajo v občini, kjer naj bo isto delo opravljeno. O tem, ali se kličejo ženske na obvezno delo, odloča občinsko oblastvo.

Tretji poziv pomožne vojske sestavljajo vsi drugi obvezniki. To so delavci, duševni delavci in upokojeni državni, samoupravni in zasebni uradniki, ki so še sposobni za duševno delo, dijaki in učenci vseh šol v državi, rentirji, trgovci, trgovski pomočniki, trgovski potniki, lahki invalidi in drugi.

Ti obvezniki bodo zaposleni pri delih v industriji in obrti. Delujoče državne, samoupravne in zasebne uradnike, ki so obvezniki vojne sile, bodo nadomeščali obvezniki tega tretjega poziva, ki bodo delovali tudi v odborih za prehrano prebivalstva, v krajevnih odborih za varstvo pred sovražnimi napadi iz zraka, na cenzuri, na poštnih in telefonskih postajah, kot ordonanci in pisarji, v krajevnih zdravstvenih organizacijah, kot pomožni mehaniki in pismonoše, kot linijski stražniki, vozniki in prevozniki na tramvajih, na železnicah, parnikih in tako naprej. Obvezniki tretjega poziva bodo uporabljeni za vsa dela po potrebi, dokler ne dobe svojega stalnega delavskega razporeda. Ministrstvo, banske uprave, sreska načelstva in občine morajo ta raspored napraviti že v mirnem času. Ko dobe poziv na delo, se morajo takoj zglasiti v najkrajšem času na tistem kraju, kjer je določeno.

Mobilizacija obveznikov more biti poimenovana ali skupna. Dijaki do 18 let morejo biti porabljeni za delo samo v tistem kraju, kjer prebivajo, in po možnosti pri tistem delu, ki ga opravljajo njihovi starši.

Tudi obvezniki tretjega poziva, če delajo v večjem številu skupaj, so organizirani po desetinah, vodih in četah kakor drugi pozivi.

Vsa vprežna in tovorna živina, ki ni bila vzeta za vojno silo, spada k pomožni vojski po določilih uredbe o rekviziciji. Prav to velja za vozove in kolesa. Pri odvzemanju živine in kmečkih vozil je treba paziti, da kmetijstvo pri tem ne bo trpelo škode. Po-

možni vojski pripadajo tudi vsa motorna vozila, ki niso vzeta v vojno silo. Vse to velja za rezervne dele motornih vozil, za delavnice, garaže in bencin.

Ta uredba določa stroga kazenska določila zoper tiste, ki bi se v tej službi pregrešili. Posebno ostra so določila za sabotažo (malomarno delo), kjer je zagrožena stroga kazen dolgoletne robije vsakomur, ki bi dela pomožne vojske ne opravljal v redu. Z isto kaznijo bo kaznovan vsakdo, ki bi pripravil stavko obveznikov pomožne vojske ali jih hujskal na malomarno delo.

Moralna mobilizacija

Izkušnje modernega vojskovanja nas že dovolj prepričevalno uče, da se danes borbe ne vodijo več samo z regularnimi vojskami, temveč z narodi kot celotami. Zato je razumljivo, ako posvečajo vse države izven vojne tako zvanii moralni mobilizaciji svojih narodov največji pomen. V neposredni zvezi s to moralno mobilizacijo pa je predvsem vprašanje odgovornosti poedincev. Odgovornost za obstoj narodov in držav je danes povsod vsestransko porazdeljena — od najvišjih državnih vrhov pa do poslednjega državljanca. Vsakdo je danes poklican, da stori svojo dolžnost v skrbi za čim večje zavarovanje državne varnosti, ne zato, ker bi nam preti la kaka neposredna opasnost, temveč samo zato, da bi nas dejanska opasnost, ako bi se kdaj pojavila, ne našla nepripravljene. Kakor se morajo danes tudi države, ki niso v vojni, vsestransko zavarovati za vsak primer, tako so danes v vseh državah vojaki tudi civilisti, čeprav ne nosijo uniform. Kjer je ta zavest odgovornosti prodira v slehernega poedince, tam gledajo narodi pogumno, samozavestno in odločno tudi najhujšim resnicam v obraz, kajti tam širokih množic ne morejo begati razne »vznemirljive vesti«, tam ne morejo niti za hip delovati kratkotrajne senzacije, ki se že v nekaj urah izkažejo za navadne — premišljene ali nepremišljene — laži, tam tudi ne uspevajo »kavarniški strategii«, ker se vsi državljani zavedajo, da so časi preresni za razna puhla ugibanja in razmotrivanja, še celo pa za prenašanje raznih nemogočih gostilniških in pocestnih kvant.

»Jutro«

Resnični mir

Mir ne more biti trajen, ako bodo mali narodi še naprej živeli v strahu pred velikimi. Mir ostane nemoralen, če se ne ustvarijo jamstva proti napadam. Miru ne bo, dokler ne bo osnovan na svobodni izmenjavi misli in idealov, ker samo na ta način lahko sklenejo ljudje resnični sporazum. Iskanje pravega mira, kot so ga razumeli prvi kristjani, je obstojalo v borbi proti sili, ki na svetu nastopa proti enakosti ljudi in ki zanika enakost ljudi pred božjim prestolom. Verujem v končno zmago idealov pravice, bratstva, dobrote in vere, ker ti ideali ne morejo propasti, ker so najvišji ljudski ideali. Branjeni in vzdrževani bodo mnogo koristili človeštvu, a uspeh njihove zmage bo resnični mir.

Prezident Roosevelt

Totalitarna tiranija

To ni več spor o raznih načinih vladanja, ali o tem, če so gotove vrste držav sposobne, da služijo mašineriji tiranije, a druge zopet, da služijo mašineriji svobode. Vodi se borba med dvema nepomirljivima nazoroma človeštva. Na eni strani je vera v svetost človečanstva in v pravico vsakega poedince na pravičnost, sigurnost, svobodo mišljenja in na samostojni razvoj. Na drugi strani pa stoji doktrine rasne in razredne nadmočnosti, ki odvzemajo množicam osnove človečanstva in ljudske pomembnosti in jih obenem degradirajo na stopnjo sužnjeva.

»The Times«

Postani in ostani član

Ciril Metodove družbe!